

Half bound

~~M XIII 4~~
~~—~~ *On*

224241 I

CHRONOLOGIA.

Hocest,

BREVIS DESCRIPTIO RERVM MEMORABILIVM, IN PROVINCIIS HAC ADIVNCTA

TABVLA TOPOGRAPHICA COMPREHENSIS GESTA-

rum, usq; adhuc M. D. III. C. annum praesen-

tem; ex variis fide dignis authoribus

collecta, Per

Levinum Hulsum Gandensem, Not. Imp:

NORIBERGAE,

Typis Christophori Lochneri.

CLIO LO XCVII.

Sumptibus Authoris.

CATALOGVS AVTHORVM

quorum scriptis in hoc opusculo usus
sum.

Abrah. Backschay Chronol.

Abrah. Ortelij Theatrum,

Adr. Romani Theat. Urbium

Anania Fabrica de l' mondo.

Andrea Thevet Cosmog.

Ant. Magini Geograp. Ptole.

Arriani Hist. Pont. Euxin.

Belleforesti Cosmog.

Blasius Pigenore.

Ronsinii histor.

Boterel relations.

Cedreni histor.

Cor. de Iudais speculum.

Cromeri Chronica.

Dav. Chythrai Sylva.

Erat. Leander de l' Italia.

Franc. Sansovini histor.

Georg. VVernberi.

Georg. à Reichersdorff.

Ger. Mercatoris Geographi.

Ioan. Dubrauvij.

Ioan. Leuklau. histor.

Ioan. Schildberger.

Ioan. Candidi, de l' Aquileia.

Ioan. Zonara Annal.

Ioachimi Curei.

Laonici histor.

Laurentius Molitor.

Mart. Broviovij histor.

Matth. à Michou.

Mich. Ritij de Hungar.

Nicephori hist.

Niceta Chonitata Annal.

Petri Messia lectiones.

Sambuci Append.

WVolf. Lazij Hunga.

227271 I

PRO

PROVINCIAE IN TABULA

Geographica comprehensæ, quæq; hic bre-
iter ordine describuntur.

	Cap.
Austria	16.
Bessarabia	34.
Bosnia	23.
Bulgaria	30.
Carinthia	18.
Carniol	19.
Constantinopolit. iter	40.
Croatia	21.
Dalmatia	9.
Forum Iulij	7.
Goritia	19.
Histria	8.
Hungaria	26.
Moravia	15.
Moldavia	33.
Myfia	25.
Podolia	35.
Saltzburg	10.
Servia	25.
Sclavonia	22.
Stiria	17.
Transsylvania	29.
V Valachia	32.
V Vindia	20.

	Cap.
Asia minoris	19.
Anconitani March.	1.
Bavaria	11.
Bohemix	13.
Ferrara Duca.	4.
Illirici	9.
Lithuania	36.
Norici Agri	12.
Polonia	27.
Ponti Euxin.	38.
Ragufar. Domin.	24.
Russia	28.
Romagnæ	3.
Silesia	14.
Tartaria	37.
Tervis. March.	6.
Thraciæ	31.
Venetiar. Dom.	5.
Vrbini Ducat.	2.

Pars

EBERHARDVS DEI GRATIA EPISCOPVS SPIR.
ENSIS. ET PRÆPOSITVS WEISENBURGENSIS IMP.
CAM: SVPREMVS IVDEX ~

ILLVSTRISSIMO

ET REVERENDISSIMO PRINCIPI

AC DOMINO, DOMINO EBERHARDO EPISCO-

po Spirensi, Præposito, V Veillenburgenli, Imp. Camera

supremo Iudici & Præsidi, &c. Domino

suo clementissimo,

EVERENDISSIME AC

inclyte Princeps, Cum Chronologiæ

meæ compendium, quod anno præter

ito Cel. T. submissè dedicavi, tanto-

pere expetitum sit, ut ex MDC. ex-

emplaribus vix unicum reliquum fuerit, ad cuius ex-

emplum alia de novo imprimerentur: Placuit mihi il-

lam denuò sub incudem revocare: quam etiam nunc ma-

gna accessione auctam, additis etiam in Tabula Geo-

graphica Gradibus Longitudinis & Latitudinis loco-

rum, sub Cel. T. patrocínio, uti par est, in lucem emit-

to: hac spe & fiducia, Cel. T. magis humilem & obse-

quentem meam voluntatem, quam opus ipsum, quod

per se tenue est, respecturam, & solita clementia rece-

pturam. Atq; hisce me humili obsequio, Cel. T. simul

cum opusculo hoc meo, commendo,

C. T.

Subiectis, ac deditis,

Levinus Hulsius

Gandenlis.

BENEVOLO LECTORI S.

SCIENDVM TIBI EST, AMICE LECTOR, Partes extremitatum hujus Chartæ Topographica, quas in omnibus lateribus distinctas esse vides, appellari Gradus: & totam circuli terrestris circumferentiam in tales 360. dividi solere. Ex illis autem, qui in superiore parte seu versus Septentrionem; & in inferiore parte versus meridiem, in extremitate Chartæ conspiciuntur, numerando à XXXIV. usq; ad LXV. appellantur Gradus AEquatoris, aut longitudinis; qui verò ad dextram & sinistram versus orientem & occidentem annotati sunt, numerando sursum à XLV. usq; ad LI. vocantur gradus latitudinis Borealis: & indicant, quantum quæq; urbs in septentrionem ab AEquatore distet, aut quot gradus elevatus sit polus in qualibet regione.

Porro singuli gradus, tam longitudinis quàm latitudinis divisi sunt in decem particulas, vulgò minuta dictas, quæ singula in alia 6. minuta subdividuntur: Vt ita singuli gradus contineant 60. minutâ. Cognito itaq; gradu & minutis longitudinis aut latitudinis aliqujus urbis, ex tabula ad id peculiariter parata: facile & promptum est videre ubi locorum ea in hac Charta sita sit. In quo ut rem melius intelligas, imitare hoc exemplum: Si munitissimum illud Turcarum castrum Zolnock dictum, in nostra charta quarere velis, sciendum tibi est, illud situm esse sub 42. gradu, 42. minutis longitudinis, quæ in superiore & inferiore parte chartæ quares, & ab una parte ad alteram, dictis locis, filum extendes. Rursus sciendum tibi est, prædictum munimentum habere latitudinem 47. grad. & 12. minut. Iam extenso similiter filo alio, à dextra ad sinistram, sub ipsa filorum intersectione per crucem reperies quæ situm castrum, aut urbem. Simili modo omnes alia urbes, aut loca quarendæ sunt. Ego autem in hunc usum (pro illis qui hoc nomine aliquid expendere volunt) regulam, gradibus latitudinis distinctam confeci, quæ apud me cuius ex
are

are aut ligno confecta venalis est: qua solummodo ad gradus longitudinis applicata, & gradibus latitudinis in ipsa regula quesitis, facile quævis loca, sub indicato gradu regula est invenire.

Marchionatus Anconitani pars. Cap. I.

PARS Marchionatus Anconitani in Italia, quæ in hac charta prorsus ad meridiem sita est, à gradu 36. usq; ad gradum 37. & 18. minut. longitudinis, confinem habet versus occidentem Romaniam, à qua tamen fluvio vulgariter Foglia dicto, distinguitur: versus septentrionem autem mare Adriaticum, aut sinum Venetum, ubi sitæ sunt urbes Pesaro, Seneg, Rocca, Castellum Fano, & Metropolis Ancona: versus orientem autem est Promontorium Cimmerium, Mons Anconæ, Sirolum & Osimum: versus meridiem autem munitissimum castellum Fabrianum. Nomen Marchionatus Anconitani sortita est hæc regio à Longobardis.

Et est ea quidem subjecta Papæ, complectitur tamen in se Ducatum Urbinum. Regio ipsa per se est dives omnis generis frumento & vino, multaq; habet oppida & castella. Incola sunt viri fortes pleriq; & bellatores, & majori ex parte Agricultura, non autem mercatu aut negotiationibus se sustentant: siquidem fluvium nullum navigabilem habent.

Ancona Metropolis, adificata fertur à Syracusanis Tyrannidem Dionysii ex Sicilia fugientibus: commodissimum habet Portum totius Italiæ, quem Imp. Trajanus adificari curavit: Vt ex hac inscriptione supra Portam ibi videre est: IMP. CÆS. D. NERVAE TRAIANO OPT. AVG. &c. S. P. Q. R. QVOD ACCESSVM ITALIÆ, HOC ETIAM ADDITO EX PECVNIA SVA PORTVM TVTIOREM NAVIGANT: REDDIDERIT. Magna ibi negociatio vini, frumenti, & aliarum rerum. Ibidem quoq; Papa Clemens VII. fortissimum Castellum adificavit, in quo hodieq; Legatus Pontificum habitare solet.

Sedes est iste locus Archiepiscopi, qui Episcopum Urbinensem, Resarensem, Fanensem, Senegalensem, & alios sub se habet.

Anno

2
Anno Christi 1149. Anconitani difficile bellum cum Venetis gesserunt, qui viribus praevallebant: sed id Anno 1151. compositum est.

Oppidum Osmum est locus antiquissimus, ut ex monumentis antiquitatis, quae ibi quotidie eruuntur, conjici potest.

In Promontorio Cimerio existimatur fuisse celebre illud & antiquum templum Veneris.

Rocca, Arx est munitissima, ad Anconitanos spectans.

Fano urbs est etiam Papa, & omnis generis munimentis fortissima, ibique Arcus triumphalis conspicitur.

Fabrianum est unum ex quatuor celeberrimis fortalitiis totius Italiae, & Papa subiectum est: ut scribit Frater Leander.

Ducatus Urbini, pars. Cap. II.

Urbinum à Papa Sixto, Anno 1476. factum est Ducatus. Urbs hujus nominis sita est in colle, estque munitissima simul, opulenta ac antiqua: nam Plinius & Tacitus ejus meminerunt.

Pesaro & Senegaglia, ambo oppida maritima, ad hunc Ducatum etiam pertinent: Pesaro situm est ad ostium fluvij Foglia, quem alij Pisanza vocant: est quidem urbs satis pulchra, magnificis aedificijs & palatiis ornata, & ob negotiationes celebris, sed ob aërem insalubrem infamis.

Romaniae pars. Cap. III.

Pars Romania quae nostra charta comprehensa est, fines habet, versus orientem quidem Ducatum Urbinum: versus Septentrionem autem Mare Adriaticum: versus occidentem Ducatum Ferrariensem: & versus meridiem montem Appenninum.

Romania olim dicta fuit Gallia Flaminia, ejusque Ravenna fuit metropolis: nomen verò Romania sortita esse fertur, cum Pipinus & Carolus Magnus hanc terram Papa donarent, ac ipsi hoc nomen tribuerent.

- Iuxta

Iuxta Mare situm est oppidum Catholica, non procul ab eo loco, ubi fluvius Conce sese in Mare exonerat: Ibiq, vetus vrbs Conce olim sita fuit: quæ fluctibus maris obruta & submersa est: Ejus turrium culmina ante paucos annos Mari tranquillo & humili existente, visa sunt.

Post illud est antiqua vrbs Rimanum, in quam, utpote splendidis edificiis ornatam, Imp. Augustus, recolligendi animi gratia sese conferre solitus fuit. De qua restat adhuc hodie pōs satis elegans, & Arcus triumphalis: in quo hæc inscriptio legitur: IMP. CAES. DIVI IVL. F. AVG. PONT. MAX. COS. XIII. IMP. XX. TRIB. P. TEST. XXVII. P. P.

Cervium oppidum ibi loci situm est ubi fluvius Pisatellus mare influit. Anno 1440. à Venetis capta est: hodie autem Papa paret: Aërem habet insalubrem. Multum autem ibi salis coquitur.

Cesena, olim Fulcia Curva dicta, in fundo fertili jacet: estq, una ex elegantioribus Romanæ urbibus: Iuxta illa quoq, generosum vinum provenit.

Sarsina patria est Plauti.

Figarolum ad fluvium Pisatellum situm, olim Forlinum Populi dictum fuit: aliquoties devastatum est, hodieq, tenuis ac vilis est locus.

Ravenna est sedes Archiepiscopi: fuitq, olim caput & metropolis totius regionis, cui Bononia, Imola & aliæ plures insignes vrbes subiecta fuerunt: sita est in terra palustri. Anno 1440. capta est à Venetis: & Anno 1512. à Gallis subito oppressa & direpta.

Faënza & fluvium Zamon, à Ludovico XII. Galliarum Rege Anno 1509. Venetis ademta & Papa tributa est.

Bononia, magna & opulenta vrbs, in qua ultra octoginta milia hominum vivunt, magnificis palatiis, & splendidis templis ornata est. Acaðemiam quoq, celebrem habet, ab Imp. Theodosio fundatam: quamvis nonnulli fundationem illam rectius Carolo Magno tribuant. Anno 1429. sese hæc vrbs in universum Papa subjecit. Anno 1595. multa memorabilia in ea observavi: sed ea

4
hic referre nimis longum foret. Iuxta urbem praterlabitur fluvius
Reno, qui in montibus Appannini oritur.

Comachium, ad paludem quondam situm, à Venetis Anno 881,
captum & euxsum est: quod idem etiam paulo post, Anno 951. ipsi
contigit.

Bertonoro propius est montibus, ibi q. sedes Episcopalis, qua olim
Figaroli erat.

Ferrariensis Ducatus pars, Cap. IIII.

Ferraria metropolis jacet sub 34. gradu longitudinis, & 43.
grad. 52. minut. latitud. ad fluvium Padum: Fertur jam olim Papa
à Comit issa Mathilda in Testamento legata. Sed penes illustrem
& nobilem familiam Estensem ferè per sexcentos annos fuit. Bor-
zo, qui mortuus est Anno 1471, primus Dux Ferrariæ fuisse fertur.
Ferraria crudum habet aërem, propterea quòd palustri, uberi tamen
in solo sita est. Egregiis & splendidis Palatiis & aliis aedificiis est
ornata: populosa: magna; ibi est negociatio.

Anno 1569. die 15. Novembris, horribilis terra motus Ferra-
ria fuit, qui intra 40. horas urbem centies quadragies quassavit,
adco, ut multa splendida domus, Tempia & duodecim cænobia conciderint,
& homines plurimos ruina sua oppresserint: unde factum
ut vrbs ab omnibus suis incolis desereretur: Nam & ipse Princeps
extra urbem sub tentoriis vivebat. In Insula Padi hodie magnifi-
cum conspicitur Palatium, vulgo Belvedere dictum.

Territorii Venetorum pars, Cap. V.

Cum Attila Hunnorum Rex Aquileiam caperet, & totam il-
lam terram miserabiliter devastaret, Anno Christi 421. multe no-
wa vrbes in Insulis cōdi cæpta sunt, ubi ab ejusmodi hostilibus incur-
sionibus tutiores fore judicabatur: Nempe in Insula Grado, ubi sedes
fuit Patriarcha, qui anno 1498. Venetias translatus est: Præterea in
insulis Cahorle, Tercello, Buran, Muran, Rialto, Heracleâ, Chioza,
Castello, Olivolo, Malomoco, & aliis. Heracleâ autem devastatâ
Anno 520. ex ejus Ruinis Venetia aedificari cæperunt: qua vrbs
tanto

santopere crevit, ut hodie omnes urbes totius orbis Christiani, imò totius mundi, potentia imperio & opibus superes.

Vndiquaq; autem Mari salso circumdatur & alluitur, & uno plus minus miliari à terra firma abest. Quinque habet Portus. LXX. Parochias, & totidem templa: XXXI. Cænobia virorum & XXIX. Cænobia virginum. Ex multis constat insulis, quæ quadringentis quinquaginta pontibus lapideis, aut eo pluribus conjunguntur. Plures ibi sunt Canales aut rivi quàm plateæ: Semperq; plus quàm decem millia parvorum navigiorum, pro omnium communi usuparata sunt: ea vernacula voce Gundeolas appellant.

Mare Adriaticum hodie Sinus Venetus dicitur: Nam mare illud tam tutum & liberum præstant Veneti, ut nullam omnino armatam aut bellicam navem, eo venire permittant.

Padua antiquissima, pulcherrima, & munitissima urbs, in qua celebris est Academia: de qua, ut & de Antiquitatibus quas ibi diligenter observavi, multa dicere possem, quæ lubens prætereo. Paret autem Venetis.

Territorium Venetorum in hac Charta confine est Ducatus Ferrariensi, versus meridiem: versus septentrionem autem possident Marchiam Tervisanam & Forum Iulii, usq; ad Clausam, seu Pylas, & Pontasellam, quæ ex dimidia parte Venetorum, ex altera dimidia parte Carinthiorum est, & à Goritia separatur fluvio Liçonza: Paulo magis versus orientem habent Histriam, quæ peninsula est.

Item Insulam Cherso, Vegia, Arbe, Pago, totam item Dalmatiam, prope Ragusam usq;.

Tarvisianæ Marchiæ pars. Cap. VI.

Tarvisiana Marchia nomen suum etiam à Longobardis sortita est.

Anno 1330. vi armorum redacta est sub potestatem Venetorum.

Anno 1356. Tarvasum Metropolis ab Vngeris, sed frustra, obsessa est: anno 1380. tamen Venetis adempta, sed anno 1388. ab ipsis recuperata est.

Forum Iulii. Cap. VII.

Forum Iulii, vulgo Friol dictum, Venetis quoque paret, & sic, ut quidam putant, appellatur, quod Iulius Caesar, primus Imp. Rom. ibi septus habitare solitus fuerit, & ibi Castellum Iulii, hodie Citta d' Austria, vulgo Cividale, dictum, edificaverit.

Versus meridiem confinem habet Marchiam Tarvisianam; à qua Livenza fluvio solum distinguitur & mari Adriatico: versus ortum, alluitur fluvio Lisonza, & altissimis montibus cingitur: Aquilonem versus summa & altissima sunt Alpium cacumina, hunc tractum à Veneti: domin: & Carinthia separantia, ppe Pontafellâ. Atque ita montibus non aliter ac muro undiquaque, munitum est: excepto versus Tarvisum. Montes hi divites sunt omnis generis metallis, ferro, stanno, ære, hydrargyro, argento & auro: quin & Marmore quoque candido & nigro, Cristallo & Carniolis. Regio ipsa plana est, & solum fertile habet.

Metropolis est potentissima & opulentissima quondam urbs Aquileia: quæ plurimum Romanorum Imp. sedes fuit, & altera Roma dicta est. Circuitus ejus continebat XII. millia passuum, hoc est, III. Milliaria Germanica: & habuit interdum ad CXXX. millia Civium.

Patriarcha Aquileienses possederunt Ducatum Forum Iuliensem simul & Marchiam Histriensem: potentia autem eorum valde diminuta est, cum Attila anno Christi 421. urbem cepit, & devastavit: Eo enim tempore præcipui ejus incolæ in insulam Grado confugerunt, & ibi civitatem condiderunt, in qua postea Patriarcha quoque habitavit, quæ propterea Aquileia nova appellata est.

Circiter annum 1420. Respublica Veneta hanc regionem sub potestate suam redegerunt, & ab eo tempore Patriarcha pendunt annuos 3000. Ducatos. Ipse tamen sub sua jurisdictione retinet Aquileiam, S. Danielis, & S. Viti oppida.

Tribus milliaribus, plus minus, ab Aquileia versus septentrionem, Veneti munitissimam urbem, Palmam nomine, Anno 1593. condere ceperunt: cujus postea suo loco faciemus mentionem.

Ab anno 1472. usq. ad Annum 1499. Turca quater in Ducatum hunc impressionem fecit, sed semper à Venetis profligatus est.

Patriarcha Aquileiensis sequentes Episcopi subiecti sunt, Episcopus Pataviensis, Tarvisinus, Concordia, Polanus, Paxenzinus, Triestinus, Histriensis seu Iustinopolitanus, Vdenensis, &c.

Marchionatus Histriensis, Cap. VIII,

Marchionatus hic suum proprium & peculiarem Marchionem olim habuit, Patriarcha Aquileiensi subiectum, sed hodie Venetorum Reipublica paret.

Quidam opinantur Histriam dictam esse ab Istro seu Danubio fluvio: Veteres enim existimarunt Danubium hic in mare Adriaticum sese exonerare, propterea quòd Argonauta, cum aureum Vellus in Colchide nacti essent, & Medeam Regis Oeta filiam rapuissent, non per Bosphorum Thracicum, seu angustum mare prope Constantinopolim, (quod rex custodibus munierat) ex ponto Euxino venisse legantur: & Rex ipse per Istrum aut Danubium, & fluvium Sarmum ipsos persecutus sit: ut ita ministri ejus in has usq. terras pervenerint, ibiq. sedem fixerint. Alii existimant Histriam hoc nomen accepisse ab Istro Praefecto, seu Capitaneco quodam. Regio hac Peninsula est, nam tribus in locis Mari Adriatico alluitur.

Quidam hos ejus fines faciunt: Occidentem versus fluvium Risanum, olim Formionem dictum, qui juxta Capo d' Histria in mare se exonerat: Versus meridiem mare Adriaticum: fluvium Arsi, ubi Italia terminatur, versus orientem: & Montes Vena versus Aquilonem

Anno 932. Guntherus Marchio Histria transactione Venetis reconciliatus, & in gratiam receptus est.

Metropolis est Capo d' Histria, sita in Insula, quae per tres saltem tractus arcus à Continente abest: olim Aegida à Colchicis persecutoribus Argonautarum dicta est: Latine Iustinopolis dicitur ab Imp. Iustino, de quo hodieq. inscriptio hac in marmore quodam legitur. D. N. Caesar Iustinus P. Sal. Pius, Felix Victor ac Trium-

phator, Semper Aug. Max. Fran. Max. Goth. Max. Vandalic. Max. Cos. IIII. Trib. VII. Imp. V. Conspiciam hanc Aegidis Insulam intima maris Adriatici commodè, interjectam, Veneranda Palladis sacrarium quondam, & Colchidum Argonautarum persecutorum quietem, ob gloriam propagandam Imp. S. C. in urbem sui nominis excellentiss. nuncupandam honestiss. P. P. P. designavit & fundavit C. R. F. Q. & gente honestiss. refertam.

Anno 1420. Urbs hac in potestatem Venetorum redacta est. dives est oleo, vino, & sale.

Isola, olim Haliëto dicta, munitissima est arx, in Insula sita. Airan vicus est, prope quem multa sunt Salina, seu tuguria salinaria. Postea sequuntur urbes Humago, uno miliari Italico a fluvio Quieto distans: qui olim Labathus, à Plinio Neuportus, à Dalmatis Lubiana dictus est: per hunc fluvium, sunt qui existiment, navem Argo ex Danubio in mare Adriaticum deductam esse: in qua opinione quoq. fuit Papa Pius II: Inde pervenitur Parenzum, Ruignum, Polam, ubi adhuc hodie Amphitheatrum vetus conspicitur.

Non procul inde est Insula Brione, in qua mamora per totam Italiã celebria effodiuntur: ibi quoq. est Veruda, Medolinũ, & fluvius Arsa.

Dalmatia Illyrici partem complectens versus occidentem habet Histriam, versus meridiem mare Adriaticum, & multas Insulas: versus orientem Bosniam: versus Aquilonem Croatiam. Omnes urbes maritima Venetiæ sunt subjectæ, exceptis Zeng & S. Vito.

Incola omni tempore fortes fuerunt bellatores, & peritissimi nauta, sed ad prædandum proni, ut Thevetus ait.

Circa annum Christi 418. Attila devastavit urbem Tragarium, hodie Travã dictã: Romanis olim ppter marmora, ut Bonfinius scribit, notam: Vastavit etiam urbem Scardanium in fronte Dalmatiae: Simulq. solo penitus aquavit magnificentissimam Romanorum Urbem Salonam, ex cuius ruinis oppidum Spalatum, tribus milibus inde situm, adificatum fertur. Iadram quoq. quæ hodie Zara est, licet incola deditionem fecerant, nihilominus diripuit & everisit: ex Italia autem nova colonia eo deducta sunt, quæ urbem istam reficere cœperunt: quæ ut olim, ita & hodie semper fuit Metropolis

Dalmat.

Dalmatia, & Liburnia, & liberam Remp. habuit. Sitaeſt in Peninſula. mare enim ab omnibus fere partibus eam ambit, præterquam verſus ortum, ubi altiffimis mœniis, Propugnaculis, & porta, cum tribus Turribus, & Cataracta munita eſt. Circa annum autem plus minus 1000. à Petro Orſcola II. Duce Venetorum, in eorundem poteſtatem redaſta eſt: & quamvis ab eo tempore ſapius à Venetis deſciverint, ſemper tamen ab ipsis victi ſunt. Dux iſte Petrus cepit quoq; Inſulam Belgradum, quam ego Gradum eſſe exiſtimo, & Tragurium hodie Travam dictam: ac Inſulam Lezine; Proverbium ejus ſeu ſymbolum erat: Subjugo Dalmatiam communi commoditate.

Anno 1043. Zara à Rege Vngariae Salomone Venetis adempta eſt, ſed à Contareno Duce Venetorum recuperata.

Anno 1090. impetavit Vitalis Valerius, Dux Venetus ab Imp. Conſtantinopolitano Ducatum Dalmatia & Croatia, atq; ita primus fuit, qui hoc titulus ſus eſt.

Anno 1116. Zara à Venetis deſecit, ſed à Duce Ordelaſſo Falicro recuperata eſt.

Anno 1119. Dominicus Michael Dux Venetus cepit urbes, Sebenicum, Travam, Spalatam, ſed in earum oppugnatione occubuit.

Anno 1125. Calomanus auxilio Hungarorum expugnavi Zaram, Spalatam & Travam, ſed rurus amiſit.

Anno 1151. facta eſt urbs Spalatam ſedes Archiepiſcopi, ſub cuius inſpectione ſunt Drava, Tina, ſardona, Nona, Almiſa, & ſebemicum

Anno 1158. Zarenſes iterum ad Regem Hungaria deſecerunt ſed recuperati ſunt. Anno 1170, Emanuel Imp. Conſtantinopolitanus Raguſam, Travam, & Spalatam occupavit, & Venetus multas merces pradatus eſt: Veneti intra centum dies centum Triremes parabant, et omnia recuperabant.

Anno 1201. Zara quartum à Venetis capta & penitus everſa eſt.

Anno 1240. Cum Zarenſes denuo deſeciſſent, Dux Iacobus Thiepolus eos ſubjugavit, ut inſcriptio, ſeu ſymbolum ejus monet:

Armis recupero Iadram legesq; reformo.

Hoc iterum factum eſt Anno 1312, tempore Ducis Marini Georgii, ut hac inſcriptio habet: Tempore meo rexi Iadram & rebellantem purgavi. Anno 1312, Dux Iohannes Soranzo cepit Travam, Spalatrum & Sebenicum, juxta hanc inſcriptionem: Tragurium

Spalatum & Sebenicum sub iuga mitto. Anno 1354. cum Rex Hungaria occupasset, mox receperunt, ut & Anno 1408.

Anno 1416. Dalmatia rursus bellum habuit, ut ex hoc symbolo Thoma Mancinigi videre est: Hungaros bello domui, Turcarum classem delevi: Pyratas ubiq; fugavi.

Imperio nostro Tragurium, Spalatum, Catharum, Feltrum Cetetamq; adjunxi.

Anno 1424. Insula Lepinaq; & Dominus ejus Aliotta Caopenna, bona cum voluntate Venetorum Imperio se subjecit.

Anno 1480. Venetorum ditioni adjecta est Insula Vogia, Comite Iohanne Schinchinello, qui alias Frangipannus dictus, eam Venetis cedente.

Anno 1539. Veneti ingens gesserunt bellum in Dalmatia adversus Turcam. Insula Arbe subjecta est urbi Zarenfi, ut & Sebenicum, Spalatum & Trava. Legatus sive praefectus Venetus cum Capitaneis Zara in arce habitare solet: qui omnes quoque triennio mutantur.

Bonum habet portum, & instructum armamentarium, in quo multa triremes, & alia nares in quosvis usus paratae sunt. Incolae benevoli sunt erga peregrinos: suntq; mediocribus divitiis praediti, & magnam exercent negociationem.

Zara Vegia, est Zara sive Iadra vetus, sitaq; est versus ortum; hodie tantum arx est in solo plano & fertili sita.

Laurana Vrbs in magno lacu sita est, qui ejusdem est nominis.

Sebenicum Vrbs saepius à Venetis capta & eversa est, quibus etiam adhuc hodie paret: edificata est in longitudinem ad litus maris: arcem habet in monte sitam, qua tota illa regio quodammodo domatur. Ibi pulcherrimus & capacissimus est portus totius Dalmatiae, in cujus ingressu duo sunt fortalitia, opibus & copiis benemunita. Nulla navis praternavigare audet, quin velum demittat.

Anno 1561. Vrbs Sebenicum à Turcis graviter afflictæ est.

Anno 1596. Mense Aprili Turcius Vice sangjacho, munitissi-

mam

mam Arcem Clissam, quæ in altissimo hujus regionis monte sita est, Huskokis dedit, quæ etiam auxilio Zengarensum usq; ad mensem Iunium tenuerunt: Quamvis autem Papa opibus & copiis subvenit, certis tamen conditionibus arcem Turcis restituerunt.

Archiepiscopatus Salisburgensis. Cap. X.

Archiepiscopatus Salisburgensis terminatur versus meridiem Austria & Stiria; versus Ortum Carinthia: versus occidentem & septentrionem Bajoaria & Austria.

Sanctus Rupertus, Episcopus VVormatiensis, ex familia Regum Gallia oriundus, cum circa annum 540. Theodonem Ducem Bajoaria, ad fidem Christi convertisset, & baptizasset, multa postea templa & monasteria fundavit, & inter cetera ex ruinis Iuvavia Templum Cathedrale Salisburgi edificavit, & Episcopatui 44. annis præsuit: mortuusq; est anno 526.

Vrbis Iuvavia meminit Antonius in Itinerario suo, ex quo conjici potest, vetustissimam eam fuisse urbem. Salza navigabilis fluvius urbem perluit, quæ intra altissimos ex utraq; parte montes ita edificata est, ut in suburbio multa sint ades in excavatis rupibus constructæ ut nullis tectis indigeant. Egregium est ibi Cathedrale templum, in quo hodiernus Archiepiscopus VVolfgangus Theodericus, ex nobili familia Rotenauerorum oriundus, pulcherrimam Capellam construi & ornari curavit. In cæmeterio S. Sebastiani sepultus est celeberrimus Medicus Theophrastus Paracelsus, hoc Epitaphio: Conditur hic Philippus Theophrastus insignis Medicinæ Doctor, qui dira illa vulnera Leporam, podagram, Hydropem, aliq; insanabilia corporis contagia mirifica arte sustulit: ac bona sua in pauperes distribuenda collocandaq; legavit. Anno M. D. XXXXI. Die XXIIII. Septembr. Vitam cum morte mutavit.

Regio hac ex omnibus totius Germania provinciis metallis ditissima est: Auro quod ex monte Castain magna copia eruitur, & apud sancti Michaelis (ut ipse vidi) molendinis fluvialibus eluitur, & Salisburgum mittitur, ibiq; insignib. Archiepiscopi percutitur. Argentum quoq; are, ferro, vitriolo, sulphure, alumine, antimonio, & marmoribus abundat. Exacto hoc anno 1596. ipso die Pentecostes, stylo Gregoriano, vicus Castrini medio die penitus exustus est, quo incendio tota regio ingens damnum accepit: magna enim ibi erat copia frumeti, Vini, Butyri, Olei, & caseorum, sevi item & Carnis pro metallididis. Puer quidam sclopeto parvo ex canali clavis confecto incendio huic causam praeuisse dicitur. Plenissima & omnimoda Iurisdictio & potestas est penes Archiepiscopum: Cui subiecti sunt alii XII. Episcopi, ex quibus solus Passaviensis in hac Charta topographica reperitur.

Reichenhali & Hella maxima copia Salis coquitur, ex quo ingentem annum redditum Archiepiscopus capit. Tribus milliariibus à Salisburgo, versus meridiem, situm est Bertholsgadium (qua peculiaris est Præpositura) ubi ab artificibus quibusdam, ex ligno per tornum mirandæ res conficiuntur.

Non procul à Bertholsgaden Capella est in meram glaciem incisa, quæ visu dignissima est: sed tempore æstivo accedenda, in hyeme enim propter nives est inaccessibilis. Anno 1595. horribile ibi fuit incendium, quod totum propè vicum una cum arce absumpsit.

Boiariæ pars. Cap. XI.

Bojaria Inferioris pars, quæ in hac Charta visitur, à Ratispona Pataviam usq; ad Danubium fluvium, fertilissima est regio fru-

gio frumenti, sed parum tamen vini generat. Patavia à Bavaris ita dicta, & ad confluentem Oeni & Danubii sita, in ripa Danubii per oblongum condita est, ita ut dimidium ferè miliare contineat, sed exigua latitudinis.

Regio hac multis est irrigua fluminibus, nempe Oeno, Vilsa, Isara, & aliis, qua omnia sese in Danubium exonerant.

Ratispona, Germanice Regensburgum dicta à fluvio Regen, in Bohemia sylvis oriundo, ad Danubium sita est, in principio hujus Chartae est civitas Imperialis, quam visolim Regum & Ducum Bojaria sedes fuerit.

Anno 1115. Pons lapideus XXIII. arcuum fortissimus, qui adhuc hodie visitur, edificatus est.

Episcopatus à Carolo magno fundatus est.

Anno 1576. & 1594. celebrata sunt ibi Comitia Imperii.

Quoniam autem nonnullis descriptio Itineris Ratisbona Venetias usq; aliquid utilitatis offeret, opera petium me facturum putavi, si iter hoc, licet non valde operosum; paucis describerem.

Igitur Ratisbona Gittingam sunt 3 miliaria; hinc Neagoram 3. mil. inde VVertham ad Isaram fluvium sunt 3. mil. cum dimidio; hinc Erdingam 3. mil. rursus 2. mil. Otingam, quod elegans est oppidum: à quo per quadrantem unius miliaris est Otinga vetus: quo loco pulcherrimum est templum: Ibiq; Dux Bajoariae splendidum aedificium pro schola & templo clericorum societati IESV exstruere cepit. Hinc petitur Ditmaninga, quod elegans est oppidum ad Salzam fluvium situm & Episcopo Salisburgensi subjectum: Aut etià Otinga peti potest Burchusium ad Salzam. Ibi magnifica & munitissima est Arx in altissimo montis ditionis, Bajoarica: sunt autem Otinga ad hunc locum duo mil. Ditmaninga

Salisburgum 5. sunt mil. aut Burchusio Lauffam 3. mil. & inde Salisburgum 3. mil. Hinc Hellā oppidum in quo magna copia salis coquitur, 2. mil. Göllingampagum 2. mil. VVerffampagum 2. mil. Hic arx est in monte ditionis Salisburgensis. Intra Göllingam & VVerffam Ioh. Iacobus Archiepiscopus Salisburgensis Viam p̄ altissimas rupes ad Salzā aperuit, Anno 1572. ut insignia ejus in rupe incisa indicio sunt. VVerffa Hüttam 2. sunt mil. Hoc loco templum tantum est & diversorium. Inde petitur Ratstatum, quod elegans est oppidum, intra montes situm. In hac valle oritur fluvius Anisus, qui ad urbem Anisum sese in Danubium exonerat. Ratstati vidi comitum Schernbergicorum sepulchra. Inde usq; ad montes unum est mil. Ibi autem nullum est diversorium, donec in summitatem montis Tauri, qui altissimus, & perpetuis nivibus tectus est, perveneris: Est autem ibi nihil præter unicum diversorium & molendinum: Supetit tamen ibi quod expedit. Duobus magnis miliaribus inde est parvum templum ad S. Petrum dictum, in quo illi qui frigore & paupertate hisce in locis mortui sūt, sepeliuntur. Ego libenter templum illud visissem, nisi penè totum nivibus tectum fuisset. Inde descensus est de monte ad pagum quendam per unum mil. à quo ad vicum Mauterndorff rursus 1. mil. & rursus ad vicum S. Michaëlis in radice montis felini, ubi fons est Murae fluvii, 1. mil. Deinceps transeundus est mons felinus Reinbachum usq; pagum per 1. mil. Atq; hic terminatur territorium Salisburgense. Reinbachio Kremsbruccum; pagus est Carinthia: mil. 1. Atq; hic portorium sive veetigal Imperatori solvitur. Notandum hic est, homines in locis his montanis habitantes magnas plerosq; in collo strumas habere: cujus rei causam aqua quam bibere solent tribuunt. Inde Gemundam oppidum unum est miliare: Inde ad oppidum Hospitale dictum, & ad Dravum situm, in quo Comites Ortenburgici

75

gici habitant, & egregium ibi Palatium habent, 2. sunt mil.
Rursus ad vicum Sancti Patrionis dictum, ad Dravum itidem
situm, mil. 2. Villacum, oppidum egregium beneq; adificatum,
(de quo plura in Carinthia) mil. 2. Hinc Arnolstemum, quod
cœnobium est in monte, & juxta illud pagus ditionis Episcopi
Bambergensis, mil. 2. Dimidio miliari ab hoc loco altud est
cœnobium Monachorum, adificiis quidem splendidum, sed à
Monachis desertum, propterea quod redditus nullos habeat, ut
mihi dicebatur. Hinc Terlam papum, mil. 1. Ad vicum Ter-
vis minorem, ditionis Episcopi Bambergensis, mil. unum. Mal-
bergettum, pagum, mil. 1. Duplicatam Ecclesiam pagum mil. 1.
Pontasellam miliare dimidium: quod oppidum ex dimidia par-
te Imperatoris, ex altera Venetorum est: & fluvio Fella distin-
guitur. Hoc in loco pleriq; in Italiam iter facturi fidem sanitatis
accipiunt, hoc est, literas testimoniales, quibus doceant se ex lo-
cis minimè contagiosis venire.

Sequitur Territorium Venetorum.

A proximè notato loco usq; ad Clausam, seu Pylas, est ses-
quimiliare. Est autem vicus ad angustiam montium situs,
qui facile & in momento invius fieri potest, propter altissimos
& horribiles montes, quibus cingitur. Et propterea Veneti
ibi perpetuum presidium alunt. In introitu est antiqua porta,
cui Venetorum Leo seu S. Marcus incisus est, cum inscriptione
aurearum literarum: Castrum combustum Anno 1587. & re-
stauratum &c.

Hinc Velacum, qui locus Italis Resiola dicitur, ac pagus
tantum est, & inde Beissfeldorsum, Italis Venzon dictum, ac
mediocris vicus est, sesquimiliare numeratur. Hic omnes
merces pernoctare coguntur antequam ulterius vebantur.

Hinc Gemonam parvum est miliare: estq; elegans oppidum in colle situm, magnaq; ibi negotiatio variarum mercium, qua Salisburgo in Italiam, & inde Salisburgam vehuntur. Fere omnes enim merces ad has duas urbes hinc inde onerariis Equis portantur, propter altissimos montes, qui plaustris in viis sunt. Gemonâ autem Pont Gruaram plaustris rursus vehuntur: Ibi enim terminus est montium. Non procul ab hoc loco est antiqua arx, propè collapsa, in qua Patriarchæ Aquileienses, ut intellexi, habitare soliti sunt. Proximum postea est oppidum S. Danielis, quod satis elegans, & in alto monte situm est, & Patriarchæ Aquileiensi paret: & 7. miliaribus Italicis, seu sesquimiliari Germanico distat: Quadrupe autem vicus distat 12. miliaribus Italicis seu duobus & dimidio Italicis à Sancti Danielis oppido: à vico Quadrupe deinde sunt 8. miliaria Italica seu sesquimiliare Germanicum.

Si autem in Itinere antiquissimam urbem Vdenam, Germanis VVeida dictam, novum item fortalitium Palmam, & celeberrimam simul & antiquissimam urbem Aquileiam videre velis: iter tibi Gemonâ ita dirigendum est: Gemonâ Tricesimum usq; quis vicus est, & sesquimiliare: Hinc Vdenen, urbem negotiatoriam & divitem est itidem sesquimiliare: Vrbs pulcherrima est in planitie sita. Incola ejus sunt circiter 1600. In media vrbe est arx in mediocri monte, in qua legatus Venetus habitat. Multa quoq; hic sunt egregia Palatia, inter qua Antonii Marchesii, anno 1589. adificatum, non postremum est. Inde Palmam sunt duomil. Novum hoc est fortalitium, à Venetis Anno 1593. adficari ceptum ut nummi hujus figura appicta docet. Anno 1594. cum his in locis peregrinarer, circiter 3000. hominum in opere ibi erant. Sita est autem in planitie, & propè rotunda est: novem habet valla seu munimenta, tresq; portas;

portas: in medio parvum est fortalitiū ex terra paratum duos habens portus & quinque valla: in eo erant tum temporis circiter 300. milites: & 12. tormenta magna: In armamentario autem Veneto multa nova tormenta postea vidi, quæ eò destinata sunt.

Palma Aquilejam urbem antiquam, magnam & potentem, sunt 3. mil. Si de antiquitatibus, & aliis hujus urbis rebus fide dignis scribere vellem: peculiari mihi opus esset libro: qui autem talia scire desiderat, legat Candidum.

Inde facile Pontem Gruaram redire est. Est autem oppidum bene exadificatum, magna, ibi mercium transvehendarum copia. Ibi enim omnes merces navibus Venetiam vehendis imponuntur. Per fluvium Lamese navigari quoque solet Concordiam usque, dimidio mil. inde sitam: Hodie vilis est & abjectus locus, Episcopalis tamen sedes: & olim magna & opulenta urbs fuisse dicitur. Sed ab Attila eversa est, ut monumenta antiquitatis, quæ fere quotidie ibi eruuntur, indicant. Hinc ad portum de Cahorle: qui locus insula in medio mari est, & 4. mil. Concordia distat, Oppidum autem hoc ab incolis urbis Concordia edificatum dicitur, cum ab Attila devastata esset, circa annum Christi 420. Sunt autem hodierni incolæ plarique piscatores. Versus Golsum seu sinum Veneticum vallis naturalibus arenariis munitum est: Si quis ventus est secundus, per sinum Veneticum Venetias usque navigatur: sin minus, per effossum Canalem, & fluvium Limensem, usque ad fluvium Piave. Ibi egregia, sed penè collapsa arx conspicitur, quæ opere mirifico constructa fuit. Attila autem eam everit, & nostro tempore non habitat. Sex miliaribus à Caharle non procul à viâ est Buranum, Item Muranum, ubi
vitra

vitra Venetica conflantur: atq; ita Venetias pervenitur: sunt autem hinc miliaria tria.

Norici pars. Cap. XII.

Parva hac Regio qua ultra Danubium versus Aquilonem jacet, habens versus orientem Bohemiam, pars est Norici, in quo multae egregiae urbes sitae sunt.

In hac autem Charta visitur solummodo civitas Egra, qua olim vrbs Imperialis fuit, & anno 1270. die 16. Maij incendio funditus conflagravit. Anno 1375. Regibus Bohemiae oppignerata est, quos hodieq; Dominos agnoscit.

Anno 1412. Senatus Egranus Arcem Neuhaus evertit.

Pfreumbt, ibi Ludovicus Landgravius Leuchtenburgicus, Caf. Maj. Consistorii Aulici Praeses, habitat: Item Neoburgum, ad sylvas Bohemia situm.

Bohemiae maxima pars. Cap. XIII.

Regnum Bohemia terminatur versus occidentē Norico: versus meridiem Austria: versus ortum Moravia, & Silesia.

Quidam opinantur eam nomen suum à Rege quodam Bohemo sortitam esse.

Eos autem originem suam ducere à Sclavonis, lingua eorum satis indicat, quam secum in hanc terram importarunt. Quanquam enim circumquaq; lingua Germanica vernacula, & in usu est: ipsi tamen suam propriam linguam retinent.

Sylva Bohemica cingit totum Regnum non aliter ac murus. Regio satis frigida est, abundat tamen pecoribus, piscibus, avibus, & feris: solum quoq; fertile est hordei & omnis generis frumenti: Crocum quoq; magna copia profert, sed parum vini, quod tamen subacidum est. Sed cerevisia optima ibi coquitur: populus enim omnis compotationib. crebris delectatur.

Anno

Anno 1086. Vratislaus Dux Bohemia in Comitibus Imperii Moguntia celebratis ab Imp. Henrico IIII. Rex Bohemia renunciatus est: additaq. Regno suo Silesia, Lusatia, & Moravia.

Carolus IIII. Romanorum Imp. & Rex Bohemia hoc regnum multis rebus & beneficiis auxit, & locupletavit. Nam anno 1360. Episcopatum Pragensem, qui Moguntino subiectus erat, in Archiepiscopatum evexit, & ipsi Episcopatum Litomislensem subiecit. Anno 1370. Academiam Praga fundavit, quæ floruit usq. ad annum 1408. quo tempore plus quam duomillia studiosorum Germanorum inde Lipsiam commigrârunt.

Regnum hoc ab anno 995. usq. ad annum 1596, & gubernationem Augustissimi & Invictissimi Imperatoris Rodolphi II. Regis Bohemia &c. Triginta tres Christianos Duces & Reges habuit.

Metropolis totius Bohemia est Praga: ibiq. longissimus & pulcherrimus pons lapideus trans Moldavum fluvium visitur, qui XXIIII. concameratos arcus habet, & majorem, seu veterem civitatem, cum minore, à fluvio separatas conjungit. Nova quoq. civitas, qua tertia pars est totius urbis, profundissima fossa à civitate vetere separatur. Potentissima & maxima urbs est, magnificis palatiis & sumptuosis ædificiis ornata. Templum Cathedrale Archiepiscopatus, juxta Regalem aulam in monte alto situm est.

Præcipui totius Regni fluvii sunt Muldavius & Albis, qui piscibus utroq. abundant: in primis vero Albis, qui Salmones quoq. alit, & reliquos omnes totius Regni fluvios in sese recipit.

Fodinas metallicas quoq. hoc regnum habet, omnis generis, auro excepto.

Prope Krumlau divites sunt fodinæ argenti. Non procul inde jacet urbs Budvveis, ad fluvium Malx: quam Ptolemæus

Maroboduum appellat : in ea olim tempore Imperatoris Augusti Maroboduus, Marcomannorum Rex, Regiam sedem habuisse creditur.

Circa annum 1400. floruit in Bohemia Iohannes Husus, qui doctrinam Iohannis Wicleui Angli in Bohemia propagavit magno cum applausu auditorum, qui ingenti copia ipsi adhaerebant. Cum autem ad Concilium Constantiense citatus proficisceretur, accepto prius ab Imperatore Sigismundo salvo conductu, & doctrinam suam propugnaret: una cum Discipulo suo Hieronymo Pragensi, combustus est: quam rem magni motus in Bohemia secuti sunt.

Silesiæ pars. Cap. XIII.

Ducatus Silesia antiquissimis temporibus Regno Polonia subiectus fuit : sed Regibus Bohemia venditus est, qui in feudum ab Imperio Romano id accipit. Quidam opinantur regionem hanc à fluvio Silesio nomen accepisse. Quadi enim has terras olim incoluisse feruntur.

Habet autem Ducatus hic in latitudinem iter trium, in longitudinem verò, iter sex dierum : fertilis & exulta terra est: nobiles enim Agricultura valde delectantur. Incola sunt sububicundi, validi, sanis corporibus: sed crebro & facile inebriantur.

Versus occidentem terminatur Bohemia & Moravia, versus meridiem Vngaria, versus ortum Polonia. Sedes Episcopalis initio foundationis fuit Nissa, in urbe ita à fluvio Nissa dicta: sed per Casimirum primum, Regem Polonia Vratislaviam, Metropolin totius Ducatus, Episcopatus translatus est.

Non procul ab urbe Nissa flava effoditur terra, quæ tera Sigillata aut Silesica appellatur, & iuxta oppidum Goltbergum alba effoditur terra, quæ contra quævis Venena præfers remedium esse dicitur, non minus ac Turcica Terra Lemnia
Incola-

Incolarum lingua maxima ex parte est Germanica, quamvis in finibus Polonia etiam Polonice loquantur. Rex Bohemia Legatum suum Vratislavia habet. Cincta est hac terra ab omnibus ferè partibus montibus & sylvis, & multis rigatur fluminibus, inter quæ Odera & Nisa sunt præcipui, qui terram valde fructuosam reddunt.

Incola ad plurimum cerevisiam bibunt, quamvis ex Moravia & Vngaria etiam vinum importetur: quin & ad urbem Crosnam vinum provenit.

Omnia ad victum necessaria vilioris sunt pretii, quàm in regionibus finitimis.

Vratislavia ad fluvium Oderam (qui in hoc ducatu fontes suos habet) sita, est Metropolis totius Ducatus: Elegans & magna urbs est, ob splendida & pulchra adificia,undas plateas, & Politiam, cum florentissimis totius Germaniæ urbibus comparanda. In ea jam olim Academia fundata, & celebris mercatus institutus esset, ni Reges Polonia id prohibuissent.

Moravia. Cap. XV.

In Moravia putant nonnulli olim Marcomannos habitasse: fuitq; quondam Regnum sub sese comprehendens Ducatus Bohemiæ & Poloniæ. Terminatur versus ortum, Poloniæ & Vngariæ: versus meridiem Austria: magis tamen versus occidentem est Bohemiæ, & versus septentrionem Silesiæ. Continet in longitudine & latitudine sedecim ferè miliaria: Estq; fluvius multis irrigua: inter quos præcipuus est Moravus: qui toti regioni nomen dedit: ad eum sita est urbs Olmuntza, sedes Episcopalis.

Brinna Metropolis est, admodum opulenta, sitaq; est in fundo fertili, unde frumento abundat. Plebs partim Germanicè, partim Bohemicè loquitur, plus tamen Bohemicè. Nobiles pleriq; Religionem & fidem Hussi sequuntur. Aedificia lignea
D 3 sunt

sunt, sed creta aut Gypsu incrustata. Vinum quod ibi provenit, insalubre esse, & bibentium membra debilitare dicitur. Versus Vngariam aquis calidis abundat: ibiq; thus & Mirra, ex terra effoditur. Ante paucos annos Baro quidam, cum fundamenta adificii cujusdam jacturus, soderet, corpus in forma & magnitudine hominis, totum Mirrhinum reperit.

Duo ibi sunt Comitatus, Huckenwaldia, & Schönbergia. Baronatus verò sunt Lomniza, Dubraniza, VValstenia, Peitniza, Novadomus, Telefscha, Bozkovviza, Trebiza, Dirnovviza, & Rageza.

Non procul inde est Baronatus Krusbach, in quem duodecim pagi, ad duodecim Lacus siti pertinent.

Non procul à Laa, ad fluvium Teja situm, facta est pugna. Anno 1016. inter Leopoldum & Albertum fratres, Marchiones Austriae: cujus gratia adjectum est in tabula hoc signum *.

Austria, Cap. X VI.

Austria dicta est, quod versus ortum sita sit: olim Pannonia superior: ut Vngaria Pannonia inferior dicta fuit.

Terminatur in Aquilone Moravia & Bohemia, in ortu Vngaria, in septentrione Stiria, in occidente Episcopatu Salisburgensi, & Ducatu Bojaria.

Ejus Domini seculares sunt Archidux Austria, Comes Schaumburgicus, Comes Hardeccius, Baro VVolckerssenius, Baro Reggendosius, Baro de Sestria.

Comitatus sunt, de Turri, de Cruce, Ortenburgicus, Berneccius, Garbensis.

Danubius mediam Austriam perlabitur: terra admodum est fructuosa, ut pote multis fluminib; irrigata, quae in Danubium sese exonerant.

Abun-

Abundat vino, frumento, piscibus, lignis, & croco etiam, vinum enim tanta copia provenit, ut in Bohemiam, Moraviam, Silesiam & Bojariam, exportetur, & magno cum lucro incolarum vendatur.

In ripa Danubii plurima & potentissima urbes, arces, castella, oppida, villa & Cœnobîa sita sunt, ex utraq; fluvii parte, maximè infra Pataviam. In septentrione hæc sunt loca: Cella figulorum, Heimbachium, Zamsagum, Novadomus, Greimium, Spîza pagus, Stein oppidum cum arce, Kremsa, Kronenburgum oppidum, Markeccium pagus.

In meridie est Angelobachium, Lincꝝ urbs egregia, olim Colonia Aureliana dicta. Non longe ab ea fluvius Dravus se in Danubium exonerat. Hic fluvius magnos lacus perfluit, nempe Draunsce, Halst, & Auffsce, ex quo multum salis coquitur quod in Austriam vehitur. Item Atersee, Mansce, &c.

Ad hunc fluvium Dravum situm est oppidum VVelsa, olim Valeria Romana dicta. Deinde ad Danubium est Lorch, Ens, Erlacum, & Ipsa: Antequam autem Ipsam pervenias, transeundus est Cataractes Danubii: Deinde sequuntur in ripa Danubii, Pacalarna, Melkium Cœnobium splendidum, cum pago magno, & arce, Kalenberg, Arx Montana, & villa, sub qua generosissimum vinum provenit, Ebendorsum, Heimbürgum & alia plura loca.

Metropolis est Vienna, olim Vindobonna, post Fabiana dicta. Anno 464. à Sancto Severino ad fidem Christi conversa est: & ibi Episcopatus fundatus, Anno 466. Primus Episcopus fuit Mamertinus. Sed Episcopatus hic à Longobardis sublatus est, & vacavit usq; ad annum 640. Anno 1480. Fridericus II. Imp. Praposituram in Episcopatum mutavit. Anno 1237. Fridericus I. Imp: Academiam fundavit. Magna ibi sunt commercia, vini, ferri, frumenti, corii, sericorum & aliorum pannorum.

Non procul à fluvio Marca, prope Dresingam, ubi in tabula signum hoc conspicitur, commissâ est Anno 1277. pugna inter Imperatorem Rudolphum Habspurgensem, & Ostocarum Bohemia Regem, qui ibi victus est.

Anno 1529. die 25. Septemb. Turca Viennam exercitu ducentorum millium virarum obsedit, & per viginti dies continuos oppugnavit, & in ea oppugnatione ultra octoginta hominum millia amisit: sed frigore obsidionem solvere coactus est.

Anno 1532. quindecim millia Turcorum per Austriam, Linzium usq; grassabantur, & qualibet obvia vastabant & diripiebant, sed in reditu ferè omnes interfecti sunt.

Anno 1590. die 5. Septembris, ingens & horribilis Vienna fuit terra motus, magno cum damno urbis. Neapolis sive Neustat, est oppidum elegans, non procul à finibus Vngaria situm in planitie, sed altis montibus cinctum; estq; in quadrum constructa, quatuor habens portas, quas omnes in medio foro stans videre potest. Quatuor item habet suburbia: & circumquaq; firmissimis mœniis, & triplici fossa munitum est.

Anno 1595. in Octobri Rusticorum in superiore Austria aliquot millia convenerunt, & conspirarunt, & deinde castra in campo metati sunt, propter onera (ut ipsi pretendebant) Dominorum suorum, qua levare desiderabant: Occupabant autem oppidum Efferdingen, tribus miliaribus supra Linzium situm. Mense Decembri autem sine sanguine ad Casarea Majestatis ipsis factam promissionem sese dediderunt, in gratiam recepti, atque ita sedati sunt.

Stiria, Cap. XVII.

Stiria Ponnonia superioris pars, Valeria quondam dicta, per pacta dotalia ad domum Austriacam pervenit. Fuit primum Marchionatus, qui à Friderico Barbarossa in Ducatum versus est.

Conf.

Confinem habet hac regio in septentrionem Austriam, in ortum Vngariam, in meridiem Vindiam, in occasum Goritiam. Incola lingua Germanica utuntur, quamvis accola fluvii Dravi Sclavonice loquantur. Est in hac regione populus qui Strumas tantas in collo habere solet, ut fœminas impediunt infantibus mammam præbere, nisi strumam prius removeant in axillas. Opinantur nonnulli aquam quam bibunt ejus rei esse causam, quod aliquid ferri habet. Multa enim hac regio fodinas ferri & argenti habeat. Multas enim hac regio fodinas ferri & argenti habet. Sal item in magna copia coquitur, & in longe distantia loca illinc asportatur.

VVarasdin ad fluvium Dravum, & Lebenau, sive Leoben ad Muram, sunt duo Comitatus.

Metropolis est Grazia, ad Muram sita. Romanus etiam Marckburgum ad Dravum collocat.

Carinthia, Cap. XVIII.

In hac terra olim lapidi habitasse feruntur: quæ valde montosa est, & versus ortum terminatur Carniola, versus meridiem Foro Iulii, versus septentrionem Episcopatu Salisburgensi. Est terra frumenti fertilis, multis stagnis rivis & fluviis abundat, inter quos Dravus præcipuus est, qui postea per Stiriam in Vngariam labitur & propè Draſam & Erdecun in Danubium sese exonerat.

Ab anno 1331. fuit sub dominio Archiducum Austria. Novo duce ad gubernationem veniente, hic mos servatur. Est ad S. Vitum Saxum marmoreum, quod rusticus quidam conscendit, ad quem terra illa hereditario jure spectat. Aleum accedit Dux in habitu rustico, pedum in manu tens, & rustico jurat, se jus & justitiam administraturum.

Anno 1423. Imperator Fridericus consuetudinem hanc sequi recusavit, literis tamẽ subditis eo nomine datis protestatus est,

est, eam rem consuetudini ipsorum nihil præjudicaturam, sed in-
demnem fore.

Metropolis est urbs Sancti Viti, mediocriter adificata,
& salubribus aquis salientibus egregie ornata.

Vrbs Villacum, Clagenfurtum, Cænobium Arnolstein,
& Tervisum minus, & alia loca Episcopatus Bambergensi sub-
jecta sunt.

Ædes Villaci maiore ex parte historiis memorabilibus
picta sunt: sita est ad fluvium Dravum in planitie: circum-
quaque tamen montibus cincta. non procul ab urbe fluvius Gail
Dravum influit, qui Anno 1348. Urbem Villacum, & multas
circumjacentes pagos, & arces aquis suis operuit. Magna
enim pars montis alicujus in vallem intra alios duos montes de-
ciderat, quæ alveum fluvii octodecim dies obturavit. Quis
itaque prudentes fuerunt, in tempore ex urbe excesserunt. De-
inde aqua meatu invento uno impetu erupit, & totam urbem
operuit, & quicquid in ea erat suffocavit. De hac re Carmen in
templo supra Altare scriptum est, quod libenter descripsissem,
ni Templum clausum fuisset. In urbe est arx, in qua legatus
seu præfectus Episcopi Bambergensis habitat: ibi quoque multa
vidi Iudaorum Epitaphia. Est etiam ibi Palatium egregie pi-
cturis ornatum, cum insignibus Episcopi Ernesti laudabilis
memoria, & nobilitatis Francica insignibus, qui Celsitudinem
ejus Anno 1588, in Carinthiam comitati sunt.

Villici plerique Sclavonicè loquuntur, in urbibus autem
Germanica lingua in usu est.

Carniola quoque ad hunc ducatum pertinet.

Carniola. Cap. XIX.

Carniola duplex est, inferior & superior, quæ in septen-
trionem Stiria & Sclavonia contermina est, in meridiem
Histria,

*Histrìa, in occidentem Foro Iulii, & Carinthia. Incolæ ple-
riq; Sclavonicè loquuntur.*

*In hac terra fluvius Savus fontes suos habet: est aliàs ter-
ra sterilis & arida, præterquam versus meridiem. Metropo-
lis est Laubacum, olim ut quidam opinantur Nauportus sive
Vaportus dicta. In meridie est stagnū, olim Lugea Palus, hodie an-
tè Czirknicx lacus dictū. Cinctum est undiquaq; serè montibus
& sylvis, & singulis annis extremo autumnō repletur aquis
nemine sciencie unde illa aqua veniat: estq; tum valde pisco-
sum: Vere autem adventante aqua absorbetur, & fundus in quo
paulo ante piscati sunt, ab incolis conseritur & metitur. Messè
autem peracta commodum est ibi venari, nam locus feris &
avibus abundat.*

*Paulo magis versus meridiem est Goritia, ubi quidam Iu-
lium Carnitum situm fuisse opinantur: ibi etiam est Gradisca,
& magis in ortum urbs Trieste, ubi generosissimum illud vi-
num Reinsal dictum provenit: omnia sub ditione Archiducum
Austria.*

VVindia, Cap. XX,

*VVindia pars est Illyrici, & propterea cum Croatia &
Sclavonia à quibusdam confunditur.*

*Propriè autem dicta VVindia terminatur in septentrio-
nem Stiria, in ortum Croatia, in meridiem & occidentem
Carniola.*

*In hac terra situs est comitatus Cylli, qui unus ex quatuor
Imperii Comitatib. olim fuit: sed cum tempore Friderici tertii
hæredes ejus defecissent, domui Austriacæ subiectus est.*

*Turca intra XV. aut XX. annos hanc regionem excursio-
nibus suis miserè vastarunt.*

Anno 1575. die 12. Aprilis, obsedit & expugnavit Turca urbem Metling, & in ea crudelissimè saevit.

Anno 1597. Carolus serenissimus Archidux Austria, novam civitatem Carolostadium edificavit, eo loci ubi antepagus Dabraz, situs fuit, ad confluentem fluviorum Mersui & Culpa, ad impediendas excursiones Turcarum.

Hoc in loco habitant Huskoki, durus & asper populus, quò Turcis sæpenumero gravia damna intulerunt.

Croatia. Cap. XXI.

Croatia quoq; pars est Illyrici, quod olim Carinthiam, Carniolam, Vindiam, Croatiam, Sclavoniam, Dalmatiam, & ut quidam volunt, etiam Bosniam comprehendit. Hac autem pars, nempe Croatia, quorundam opinione olim Liburnia dicta, & tempore Imp. Niceti imperio subiecta fuit. Turca autem hodie totam fere Croatiam possidet, & Christianorum fines hoc tempore intra Savam & Dravum, sunt oppida S. Georgij, Capraniz S. Petri, Ramingum, ad Crucem, Grada, S. Martini, ad S. Crucem.

Anno 1592. Hassan Bassa Bosnensis urbem & arcem VVihiz ex improviso adortus est, ad fluvium Vna sitam, & per deditionem recipiebat. Arx hac & urbs 150. annos propugnaculum ad versus Turcam fuit: postea edificavit aliud munimentum ex lignis ad Culpam, quod Petriniam nominavit.

Anno 1592. In Septembri, Castra Christianorum intra VVihiz & Carolostadium oppressa sunt à Turcis, qui postea 26. Septembri, in Duropolia ultra 40. pagos, & inter illos etiam Chiose exusserunt.

Anno 1593. In vere, Turca iterum incendiis magnam Duropolia partem devastavit.

Die 24. Augusti, fortissimum Cænobium Sifecum expugnarunt, & excursionibus Agramum sive Zagrabium usque pervenerunt.

Intra Savum & Mare Adriaticum tantum habemus adhuc Castrovvixam, qua urbs Anno 1594. vi expugnata est: & Sernick, qua Anno 1595. in Augusto à Barone Georgio de Lenckovvix similiter armata manu expugnata est: & Petri-niam, quæ postea 24. Septemb. à Turcis deserta est. Et quamvis Caroloſtadienses in Octobri Urbē Vvibiꝝ receperunt: tamen quia arcem non potuerunt expugnare, oppidum diripuerunt, & exusserunt. Deinde est etiam urbs Lenga ad litus maris sita, Domui Austriacæ parens. Hujus incola auxilio Huskokorum Anno 1596. in Majo, Turcis, ut suprà dictum in Dalmatia magna damna intulerunt. Die 8. Iulij Baro Herberstenius Propugnaculum Castanovvix ad fluvium Vna situm obsedit, & tormentis quassavit, sed infecta re receſsit.

Slavonia. Cap. XXII.

Slavi sive Slavoni, qui septentrionalem ripam Istri aut Danubij olim inhabitaverunt, in Mysiam, Pannoniam & Thraciam inde sese moverunt, & intra Savum & Dravum quoque confederunt, & terram illam de nomine suo Slavoniam appellarunt. Thevetus tamen existimat, Polonos anno 600. hic consedisſe, & terram hanc Slavoniam appellasſe. Incola hujus loci omni tẽpore literas contemptui habuerunt, & in armis tantũ sese exercuerunt. Anno 600. tamẽ, una cum fide Christiana, etiam legere & scribere didicerunt. Nam eo tẽpore sacra Biblia in linguam Slavonicam translata sunt: unde hodie etiam precationes suas, hac sua in lingua peragũt. Thevetus fines Slavonia

ortum versus, ponit fluvium Drina, olim Drana dictum, ultra Ragusam exorientem, & fluxu aquilonem versus, in Savum fluvium sese exonerantem: versus meridiem ponit Mare Adriaticum; versus occidentem fluvium Arsam, in Histria: versus septentrionem, montes Croatia. Cromerus autem facit septentrionales fines Dravum, meridionales Savam: & omnes recentiores Geographi faciunt orientales fines Pannoniam Bubaliam. Tota autem hac terra in potestate Turcarum est.

Vfus hujus linguae, prae omnib. aliis latissime se extendit. Nam Bohemi, Ungari, Poloni, Bulgari, Russi, Valachi, Podolii, Moldavi, Bosnii, Vvindi, Dalmatae hac lingua, Dialectis saltem populorum horum diversitate variata, utuntur: quin & in Aula Turcici Imperatoris IaniZari Sclavonicè tantum loquuntur.

Bosnia. Cap. XXIII.

Bosnia, aut Bosina, terminatur in septentrionem Savam, in ortum fluvio Bosna, qui toti terrae nomen dedit: in meridiem Mari Adriatico: in occidentem Dalmatia & Croatia. Olim dicta fuit Regio Triballorum: quidam oppinantur eam à Bosnia, aut Bosnania urbe Polonia nomen accepisse, quòd olim Poloni ibi sedem habuerint.

Fuit autem Bosnia olim regnum.

Anno 1345. Rex Ludovicus cum Tartaris in Ungariam irrupentibus difficile bellum gerens, Principem Bosniae, Stephanum nomine in auxilium vocavit, & fœdus cum eo iniit, filia ejus in matrimonium accepta. Bosnia enim sub Carolo-berto, Anno 1310. Ungaria tributaria facta est. Montosa & salebrosa terra est. in ea generosissimi Falcones capiuntur: & divites sunt fodina argenti.

Anno

Anno 1415. Duce Bosnia à Rege Sigismundo desciscen-
te, & Turcis se conjungente, Rex Sigismundus missò eò exer-
citu, Bosniam expugnauit, & Regem eò collocauit: sed Turca
paulo post totam eam regionem sibi rursus subjugauit.

Matthias tamen Vngaria Rex Anno 1462. Metropo-
lim Iayczain praedia rupe, intra duos profluentes sitam, cum
X XV II. circumjacentibus pagis & castellis recepit.

Anno 1472. Imperator Turcicus postremum Bosnia Re-
gem, siue Despotam, Stephanum dictum, qui per conjugem De-
spinam, princeps quoq. Serviae erat, dolosis & blandis verbis
ex arce Iaycza pertraxit, & insidiosè cepit, ac postea vivum ex-
coriauit: ut ita vitam unà cum Regno, quod malis artibus pa-
tri ademerat, similiter amiserit. Ab eo tempore Turca ad hunc
usq. diem terram illam retinet.

In urbe Bamaluch habitat Basa Turcicus, Bosniensis di-
ctus: Horum autem sex tantum sunt in tota Europa, nempe:

1. Bamaluchi in Bosnia. 2. Buda in Vngaria. 3. Temesuari
in Transsylvania. 4. Sophia in Bulgaria. 5. Gallipoli prope Con-
stantinopolin, & 6. Capha ad Chersonesum. Ego ad hanc rem
notandam apud unumquemq. horum locorum Acinacem Turci-
cum pinxi.

Dom. Ragusiorum pars. Cap. XXIV.

Ragusa vetustissima urbs est, quorundam opinione ex Rui-
nis urbis Epidauri exstructa: sita est intra duos montes: pro-
pria ac peculiari utitur republica, annuatim tamen Imp. Tur-
cico pendit 12. millia Ducatorum, prater alia dona: & propter-
ea (inquit Thevetus) à Venetis hodie minus quam olim infe-
statur. Mœnis & vallo firmissimis cincta est, opulenta &
populosa, instructa etiam aliis ad vitam, & rem militarem

necessariis: portum habet munimentis validis, & ferrea catena clausum.

Versus occidentem munita est arx in rupe sita, & ad S. Laurentium dicta, qua totam urbem frenat: prope illam est armamentarium. Summa rerum est penes Duodecim precipue, ex quibus singulis mensibus unus praesidet, qui à majore Consilio Centum virorum eligitur. Exactus 24. horis semper & quotidie novus Capitaneus, seu Castellanus arci praeficitur.

Delectantur Italica lingua, & Italicè loqui annituntur, sed valde corruptè, propter linguam Sclavonicam, quae patria eorum lingua est.

Sedes est hac urbs Archiepiscopi, sub quo sunt Episcopi Stagno, Tribigna, alij.

Servia sive Mysia superior. Cap. XXV.

Servia dicta est à Serbis, quos Plinius ad Maotidem paludem collocat, qui illinc in hanc terram migrarunt. Laonicus eos etiam in superiorem Mysiam collocat, & putat Servios, Razios, & Sirseos unum eundemq. esse populum.

Anno 1206. Stephanus Meganipanus Rex Serviorum duxit in matrimonium N. Dandolam, amitam Ducis Veneti. Levenclavius Genealogiam Principum, aut Despotarum Servia hanc facit: 1. Lazarus Bulcus, à Stephano, Bulgarorum Rege, Despotatum Servia impetravit: quem postea valde auxio & ampliavit: tandem anno 1390. à Turcis in pralio captus, & in conspectu Bajazethi Turcici Imperatoris, ad vindicandum Amurathem ejus patrem, in frustra concisus est. Post hunc Lazarum, omnes Servia Principes Lazari, aut Bulci dicti sunt.

2. Stephanus Bulcovvix, patrem suum, ut Laonicus scribit, se-

bit, secutus est. Hic quamvis Christianus, Bajazetho tamen contra Regem Sigismundum, ad Nicopolin auxilio fuit.

Anno 1396. Bajazethus ejus filiam duxit in matrimonium, & auxilium tulit adversus Tamberlanem.

Anno 1427. ab Amurathe secundo, principatu suo spoliatus est. Circa annum 1440. Albertus Rex Vngariae, Belgradum despotis Serviae ademisse, & regno Vngariae adjecisse.

3. Georgius Bulcus, cujus filiam Mariam, sive Ireneam Amurathes secundus, anno 1435. uxorem duxit, anno 1442. à dicto Amurathe principatu suo restitutus est, ut Levvenclavius scribit: Bonfinius autem ait, principem hunc Georgium Despoten à Turca tota Mysia expulsam, & cum filio suo Lazaro & omnibus suis opibus Ragusam se contulisse, & quinq; Tonnas Auri in Ragusiorum ararium intulisse. Tum Amurathem à Ragusaniis petisse solummodo Georgium Despoten, ut sibi dederetur, & retinerent ipsi aurum concreditum, & fœdus perpetuum cum ipso serirent. Verum Ragusani hoc recusarunt, & Despoten admonuerunt ea de re, qui propterea ad regem Hungariae Vladislavum confugit.

4. & 5. Stephanus & Georgius, Georgij filij, à Sultano Amurathe excacati sunt.

6. Lazarus, etiam Georgij Bulci filius, secutus est patrem suum.

7. Lupus Despota quintus.

8. Ioannes cum quibusdam fratribus suis, quos Bonfinius non nominat.

9. Despina, conjunx Despotæ Stephani Bosniensis, postrema fuit Principissa Christiana in Servia. Cum enim Maritus ejus Iayza, ut supra in Bosnia dictum, occubisset, Turca totam illam regionem in suam redegit potestatem.

Boterus

Boterus Metropolin ponit Stonibirgatum: sed ego reperio Oracum esse sedem Sangiaci.

Novomont locus fuit inexpugnabilis: ejus monumenta quaedam apparent Constantinopolim petentibus.

Anno 1455. Turcicus Imp. Mahometes non procul à Belgrado, à Ioanne Hunniade victus, & exercitus ejus casus est.

Anno 1521. Imp. Turcicus magno cum damno totius Christiani orbis, urbem & arcem Belgradum, & ejus Vezir Bassa urbem Sabat, ad Savam sitam, cepit.

Vngaria. Cap. XXVI.

Vngaria Regnum, Pannonia in ferior dicta, terminatur versus meridiem Servia, Bosnia, Sclavonia, & Croatia: versus occidentem Stiria & Moravia: versus septentrionem Silesia & Polonia, & illis in locis valde est montosa: versus ortum terminatur Transsylvania.

Nomen Pannonia, scribunt quidam, à Bonnone Iaphetis filio, fuit filius Nohe, ortum esse: alii à monte Pannonio, qui aliàs Mons S. Martini dicitur.

Regnum autem hoc, plus quàm sexcentos annos à Romanis gubernatum est.

Hungaria autem nomen est ab Hunnis, qui anno 373. à Maeotide palude huc commigrarunt. Sed anno 805. Carolus Magnus Hunnos in Pannonia delevit, & Fratislaum quendam Pannonia praefecit, qua edificavit Bressburgum.

Regnum autem hoc ab anno Christi 969. usq. ad annum praesentem 1596. à quadraginta Regibus Christianis gubernatum est, quorum vita, & res gesta, in parva illa Chronologia, quam de Vngaria nuper edidi, reperiuntur. Aerem habet temperatum, vina generosa, frumenti magnam copiam, & ingentem

gentem numerum armentorum, pisces item, & quidquid homo ad persfrundas voluptates optare posset: quatinus, Bonfinio teste, omnes totius mundi regiones superat.

Iurisdictio Ecclesiastica administrata olim fuit per duos Archiepiscopos, Strigonensem, & Colocensem, sub quibus sunt sequentes Episcopi, (signum hoc ✝ Christianos, o. Turcas denotat.) Sub Strigonensi quidem, o Iaurinensis o VVespriensis, o ad quinq. Ecclesias, ✝ Agiensis, Nitriensis, Vacienensis. Sub Colocensi verò o Zagrabienensis, ✝ Transsylvanienensis, o Smirnenensis, o Conadienensis, o Bosnensis, Possega in Sclavonia.

Anno 1521. occupavit Sultan Solimannus Domum munitissimam Sabaz ad fluvium Savum sitam, armata manu: & obsedit Belgradum, quod per deditionem cepit.

Anno 1526. expugnavit Petrivvaradinum, item arcem & oppidum Villach, ad Danubium: cum autem Rex Ludovicus ipsi cum exercitu obviam veniret, infeliciter pugnavit, & ad Mohacum cum 19000. Christianis casus est. Turca autem perrexit, & quinq. Ecclesias exussit, Budam quoq. quae deserta erat, occupavit, & arcem per deditionem accepit, in qua tamen omnes homines obruncavit, ponte Danubium stravit, è regione Pesthi: atq. ita excursionibus totam superiorem Hungariam vastavit, & Iaurinum usq. pervenit. Fertur in hac expeditione ad 200000. Christianorum aut interfecta, aut in servitutem abducta esse. In solo enim Vico Maros occubuerunt plus quam 25000. hominum.

Solimanno autem Constantinopolim reverso, Iohannes Zapolia, sive Comes de Zips, Transsylvania VVairvodam, à quibusdam Rex Hungaria designatus, & in Octobri, Anno 1526. Alba Regal. coronatus est: qui Emericum Cibarchi, Episcopum VVaradinum, Transsylvania VVairvodam constituit. Sed

F

Stephanus

Stephanus Bathorius, Palatinus Regni Hungarici, & alij multi Antistites, vocarunt Regem Ferdinandum, Imp. Caroli V. fratrem, eumq; regem elegerunt: qui magno exercitu Anno 1527. Hungariam ingressus, recepit Budam, & Alba Regal. coronatus est. Cum igitur Zapolia viribus Ferdinando esset impar, auxilium à Turca petiit, & sese tutela Solimanni subiecit: qui Anno 1529. cum exercitu 250000. virorum in Hungariam venit, eiq; Ioannes obviam processit, rex manus deosculatus est. Solimannus autem recepta Buda, Ioannem Zapoliam Regem Hungariae confirmavit & Buda inauguravit: & progressus cepit Plindenburgum, Comorram, Altenburgum, & obsedit Viennam: sed frigore Constantinopolim regredi coactus est.

Anno 1532. Turca in Hungariam rediit, & ingentia damna intulit.

Anno 1537. Rex Ferdinandus magnum exercitum in Hungariam misit Duce Iohanne Catzianer, qui obsedit Ezeck ad Dravum, non procul ab illo loco, ubi in Danubium sese exonerat: Cum autem commeatus deficeret, obsedit & occupavit arcem Herviand, & Garam petijt, ubi exercitum suum imprudens Turcis obiecit & casus est.

Anno 1538. Duo hi Reges Hungaria transegerunt his conditionibus, ut Rex Iohannes ad tempus visa Regnum Hungaria possideret, & illud post mortem suam Regi Ferdinando cederet. Regi Iohanni nupta erat Isabella Regis Poloniae filia: ea autem gravida facta, in Transsylvaniā profectus est, ubi Anno 1540. nuncium de filio sibi nato accepit: & mox deinde in morbum incidit & mortuus est. Cum autem Rex Ferdinandus, vi transactionis & fœderis regnum occupare vellet, & magna ex parte jam occupasset, & jam ad Budam accederet, in qua Vidua Regis Iohannis erat una cum filio Stephano, qui deinde Iohannes Sigismundus dictus est, & Georgio Episcopo VVaradino,

dino, vulgo Monacho Georgio dicto : vocavit ea Turcam in subsidium, qui misso Bassa quodam, & Vvaivoda Moldavia & Vvaivoda Transalpina, mox ipse subsecutus est: à quibus exercitus Regis Ferdinandi graviter afflictus est: atq; ita Turca Budam sibi retinuit, & Bassam ei praefecit, & Regiam viduam cum filio in Transsylvaniam misit: de quo vide plura in Transsylvania.

Anno 1543. Turca cepit arcem VValpo, & Soclosiam ad Dravū, & die 17. Augusti Strigonium: 3. Novembris Albam Regalem.

Anno 1548. Rex Ferdinandus recepit Agriam in superiore Hungaria, & Anno 1594. Levvam, intra fluvios Tpol & Gran, sitam: itē Zythnā, Czabrag, Muran, quas omnes munijt: Anno 1550. Zolnock ad Teissam. Verū Zolnock à Turca 4. Septembris per deditiōem receptum est, ut & Dregels, Giarmath, Zet-schin, & Pallast: Agria quoq; est obseſa, sed frustra: nam obseſi ſœdus inierunt, quod proprio sanguine subscripserunt. Vnde factum est ut Turca, cum plus quam 12000. globos ex majoribus tormentis explosisset, & plus quam 300. ex obseſis necasset, cum ignominia tamen recedere coactus fuerit.

Anno 1551. Turca cepit Babotſcham, & Geroſal, & Si-geſthum frustra obſedit.

Anno 1556. Rex Ferdinandus filium suum in Hungariam miſit, qui castra metatus est ad Caniſam, & vicepit Rarothnam infra Albam Regalem: quo viſo Turca incenderunt & deſeruerunt Babotſcham, Geroſzal, Sely, ad Dravum, & vicum Ral-manhze, & confugerunt Quinq; Eccleſias. Archidux autem promovit castra Chorgowſq;: ob hyemem tamen intervenientē nihil amplius hac vice perfectum est.

Anno 1560. occupavit Turca Filleccum, locum valde munitum in superiore Hungaria Non longo tempore poſt. Imp. Ferdinandus & Salimannus inducias pacti ſunt, quæ utrinq;

observata sunt usq; ad annum 1564. quo anno Imp. Ferdinandus mortuus est. Iohannes autem Sigismundus Transsylvania Vvaivoda hoc tempore pacem fregit, & per Stephanum Bathoriam Somli, Zackmar & Tokay occupavit: deinde quoq; Turcarum auxilio subegit Naduvvar ad Lacum Eichyet situm: item Vngvvar ad fluvium Vnz, qui primum in fluvium Bodroch, deinde in Teissam sese exonerat: & Ataviam, aut ut ego legendum puto, Athiam.

Anno 1565. Imp. Maximilianus Tokay & Zatmar recuperavit per Lazarum Schuendium, Item Zerencx, Erdeud, Kumar, Bator, Vvibania, & Cendercu; Deinde Sabatza, Crasnaleuca, Bilsouicz: Et in Vngaria inferiore, per Comitem Zalmensem Vvesprinum, Thata, Gestes, Vveida & Iscock.

Anno 1566. Turca cepit Amatschin, aut ut ego legendum existimo, Hamasky, dum ejus loci praefectus Agrie esset. In Junio Palotta, supra Vvesprinum, ita tormentis quassata est, ut mœnia solo sint equata: Sed Turca visis paucis Christianis fugerunt.

Vltima die Iunii Comes Zalmenfis recepit Urbem & Arcem Vvesprinum armata manu: Item Dotis sive Thata, prope Iaurinum. Turca deseruerunt Gestes ad, ad montem clypeorum, Item Vvitain, Iscock, & alia Castella, qua incenderunt.

Lazarus Schuendius in superiore Hungaria ultra 10000. Tartarorum caecidit, quos Iohannes Sigismundus immiserat, quiq; in hac expeditione multa millia hominum in servitutem abegerant.

Die 4. Septemb. mortuus est Sultanus Solimannus in obsidione Zygethi: cujus mors, celata, & fortissimum hoc propugnaculum die 7. Septembr. à Turcis vi expugnatum est: in quo Comes Nicolaus Serini cum multis nobilibus miserrime periit: Christiani deseruerunt etiam Baborscha, Zachan,

chau, & Zorga. Dum Castra Imp. Maximiliani ad Iaurinum
essent, horribile ibi incendium fuit.

Anno 1567. Schuendius cepit Arcem Zaxvar ad Teis-
sam, & Munkacs supra Tokay, versus Poloniam situm, per de-
ditionem accepit.

Obsedit munimentum Vst ad Teissam seu Tibiscum ditio-
nis Iohannis Sigismundi.

Tractatione autem de pace interveniente, recessit & Cas-
soviam se recepit. Interim ex improvise Iohannes Sigismun-
dus fortalitium Risuar adortus est, ad Teissam, & Thermas,
quas ei Schuendius ante biennium ademerat. Ruberus au-
tem, Schuendij legatus generalis Risvarum & Thermas
mox armata manu recepit.

Anno 1568. Giulassus, Baro Hungaricus, qui malam
gratiam apud Imp. Maximilianum inierat, ad Iohannem Si-
gismundum defecit, & ei Vst dedit. Hoc anno induciae ad 8.
annos inter Imperatorem Maximilianum & Sultanum Selim
pactae sunt.

Anno 1574. durantibus adhuc induciis Turcae noctu oc-
cuparunt Ranyfam, & in ea urbe plus quam 1000. homines tru-
cidarunt, urbem totam, excepta sola arce, exusserunt, & ma-
gnam abegerunt pradam.

Anno 1577. die 21. Martij fulmen ingens damnum de-
dit arci Ranyse: nam Turrem pulveris tormentarij tetigerat.

Anno 1584. induciae inter Imp. Rodolphum 11. & Sulta-
num Selim ad 8. annos prorogatae sunt.

Anno 1584. In Februario Arx sive Castellum Coppa, non
procul à Lacu Balanthonio, qui glacie concreverat, à nostris ex
improvise captum est: & ingens ibi praeda inventa.

Turcae autem Augusto mense citra & ultra Limpach im-
pressionem fecerunt, & Muracum devastarunt, aliasq; 4. arces,

Et 17. pagos: viros pariter ac mulieres captivas abduxerunt: prope Canysam autem à Comite Serini penè omnes caesi, & Christiani liberati sunt. Anno 1590. Arx Canysa ex media fere parte terra motu eversa est.

Anno 1591. Turca obsedit & expugnavit Komaram minorem, ad lacum Balanthonium, item Zacham.

Anno 1593. in Ianuario Turca occupavit Castellum Hetvüg ad Balanthonium lacum situm. Die 27. Septemb. Sinan Bassa occupavit fortalitium Pallota, & 5. Octobris, cænobium & arcem Thihan in lacu Balanthonio. 21. Octobris, Ferdinandus comes Hardeccius occupavit suburbia Alba regalis, & ea incendit, sed rursus deseruit. 8. Decemb. Baro Teuffenbachius cepit Sabaëta, in Hungaria superiore, & 14. dicti mensis munitissimum locum Filleck, in superiore Hungaria, & eare magnam Hungariae partem à Turcica servitute liberavit: plures quam 800. enim pagi huc pertinere dicuntur: Item Dyvvin, Hamaski, Zeeschin, Dregel, Palanka, Sencoske.

Anno 1594. Mense Febuario, Matthias Archidux Austriae expugnavit munitissimum Castellum Novigrad, in Vngaria superiore, item Olczy, Hollock, VVasken.

Mense Martio Comes Serini recuperavit Preseniz, Segest, & Babotscha in Vngaria inferiore: Et Baro Teuffenbachius Iasprinum, in Vngaria superiore. Turca deseruerunt Hibalam, oppidum, sive pagum satis magnum, supra Pesth situm.

Anno 1594. in Aprili Archidux Matthias obsedit Strigonium, & cepit urbem Raziorum, die 4. Majj.

In Iulio Sinan Bassa cepit Castellum Dotis, Montem S. Martini, & castra ad Iaurinum movit, quod magna vi oppugnavit & quassavit.

Die

Die 29. Augusti, aliquot millia Turcarum, & Tartarorum Danubium tranarunt, in Insulam Schut dictam, & castra Christianorum obruerunt. Die 19. Septemb. Iaurinum certis conditionibus à Comite Hardeccio Turcis deditum est.

Anno 1595. in Iunio, Princeps Carolus Mansfeldius obsedit Strigonium, & 22. die dicti mensis, expugnauit urbem Raziorum, die 24. Montem S. Martini. Die 11. Iulij Castellum Gockarn. Die 25. dicti mensis, cum Turcis collatis signis, feliciter confligit. Fleimo Iulij occuparunt & diripuerunt nostri Insulam Vizegrad.

Die 28. Iulij Turca deseruerunt fortalitium Baboscha in Hungaria inferiore: cum intellexissent Baronem Nadafticastra ad eam mouere: in eo 36. maiora tormenta inuenit.

Die 1. Augusti Mehemet Bassa cum exercitu 20000. Turcarum Strigonio in subsidium venit. Princeps Mansfeldius autem horum 4000. cecidit, reliquos in fugam convertit.

Die 3. Augusti vi ceperunt nostri urbis Strigony partem ad profluentem sitam. Die 4. Carolus Mansfeldius in viris esse desit. Die 11. Aldobrandino, agnatus Pontificis, ejusq. praefectus militaris, cum 16000. militibus Italicis in Castra ad Strigonium venit.

Die 2. Septemb. Arx Strigony certis conditionibus à Turcis dedita est, in qua fuerunt adhuc 823. viri militares, 161. vulnerati, 600. feminae, & 211. infantes, qui omnes Budam abierunt.

Die 13. occuparunt nostri vicum Maros ad Danubium. Turca incenderunt oppidum Vizegrad. Arx autem in monte sita 15. Septembr. per deditionem occupata, est: in qua 266. homines fuerunt: qui Budam recesserunt.

Die 20. Octobr. exusserunt & deseruerunt Turca S. Nicolai, ad Insulam Tibisci, supra Zolnok situm, in quo 200. equi, & 100. Marthelofierant.

In Novembri, obsederunt nostri Castellum Turcieum Zolnok, sed re infecta regressi sunt. Archidux Matthias occupavit Zarkad sive Sar Vvasch ad lacum Zarkad. Item Edelez, sive Erdeck, & Bekeis: ad eundem Lacum sita. Item Czongrad, ad confluentem fluvii Keres & Teiſſa sive Tibisci situm.

Anno 1596. Baro Balsius, incolarum veteris Buda & Sicambra continuis precibus permotus, eos cum uxoribus, & liberis, tutos Strigonium perduxit: fuerunt in summa 2160. homines, & 175. plaustra oneraria, & magnus insuper numerus armenti.

1. Die Martij Anno 1596. Baronis Balsii exercitus, seu praesidia, qua Novigradi & Vicegradi habuit, urbem Vaciam, ultra Pesth, sitam, occupavit, omnesq. Turcas ibi inventos trucidavit, & quoniam arcem expugnare non potuit, urbem incendit.

Die 29. Majj Balsius, Capitaneus Strigoniensis elegans Castellum Samboc, intra Budam & Albam Regalem situm, expugnavit & exussit.

Die 27. Iunij Baro Balsius iterum 16. navibus, quas Tscheicas appellant, prope Vaciam pervenit, quod oppidum praeter arcem, totum denuò exussit.

Die 24. Iulij, Cum exercitus Christianorum in Hungaria superiore infra Vaciam castra metatus est, Turca cum omnibus suis opibus Pesthum recesserunt, & multos vicus & Castella incenderunt.

Christiani autem his in locis habitantes, incendium resistinxerunt; & pleraq. deinde loca praesidiis munita sunt.

Die 27. Iulij Turca Zolnoccenses direptionib. & excursionibus Cheresch usq. passim omnia infestarunt versus Transsylvaniam potissimum, & magnam vim hominum & pecorum abduxerunt.

Die 3. Augusti excurrerunt ultra Dravum, versus Brestovizam, in Croatia, & opimam inde asportarunt prædam.

Die 15. Augusti Archidux Maximilianus obsedit fortalitium Hatvvan in superiore Ungaria, ad fluvium Zagirva situm: quod tandē 3. Septembris, post multas oppugnationes & labores vicepit: in eo ultra 4000. hominum (inter quos 1200. viri militares) trucidata sunt: ex nostris desiderati sunt 300.

Die 9. fortalitium hoc à nostris rursus desertum, & incensum est: relictis in eo multis globis, & tormentis, qua in terram defosserunt. Statim ibi habitare rursus cœperunt.

Die 10. cum nostri Turcarum advenientium potentiam cognovissent, recesserunt Vaciam & Strigonium.

Die 20. Agria sive Erlav à Turcis obsessa est: in ea urbe erat presidium 5000. virorum, quorum Capitanus erat Baro Niari Paul. Postquam Turca sæpius, quamvis frustra, urbem oppugnasset, obsessi eam sponte incenderunt, Turca autem 5. in locis arcem tormentis graviter quassavit. Die 22. Sultanus Turcicus Mahomet 3. ipse ad obsidionem Agria venit. Die 4. Octobris expugnarunt Turca exteriorem partem arcis, & trucidarunt quidquid in ea invenerunt. Archidux Maximilianus igitur subsidium Agria laturus, toto cum exercitu eò contendit, cui se conjunxit Baro Teuffenbachius, qui castra intra Tokai & Agriam habuerat: princeps item Transylvania. Die 14. Octobris Arx Agria, magno cum damno totius orbis Christiani, certis conditionibus Turcis dedita, vel potius ad deditiōem coacta est.

Die 16. commissum est infelix prælium inter Regem Maximilianum, & Sultanum Mahomet 3. non procul à Kereſtar & Deubren: in quo aliquot millia Christianorum & multo plures Turca occubuerunt: Christiani tamen dissipati sunt, & tormenta sua amiserunt.

Sequuntur alia de Vngaria scitu digna.

Ab Bysritiam sive Neusolum, divites admodum sunt fodine eris. Ibiq; est aqua viridis, ex qua color viridis, pictoribus notus conficitur.

Ibi quoq; hiat 9 est terra, quæ si avis transvolat, statim moritur.

Non procul ab urbe Leuva fons est, cujus aqua, confestim ubi profuxit, in lapidem mutatur. Ejusq; similis est alius, ad Castellum Vиллек.

Apud arcem Sorvar, quæ Germanicè Saltzburgum dicitur, ad fines Silesie, est fons aqua salsa, ex quo plurimum salis coquitur.

Apud urbem Maromarum, ad fines Transsylvania, & Polonia, ex cinditur ex locis subterraneis sal, petra similis.

Missa non procul à Cassovia, celebres sunt thermæ.

Similiter prope Transchinum, ad fluvium Vvogam, supra Calgos, salubres admodum sunt aqua calida, ut & prope Banovizam: & intra Chemnizam Schemnizam.

In pago Smolnicz, prope Cassoviam, sive Caskam, est fons, cujus aqua ferrum rodit & absomit. Si enim ferrum solare Equi in eam conjicias, intra 24. horas in lutum resolvitur, ex quo es Cyprum fit. Ibi quoq; crescit vitriolum, & flos eris.

Tibiscus fluvius, qui ex montibus Crapaek in sinibus Polonia scaturit, & ad Belgradum in Danubium sese exonerat, tanta piscium multitudine abundat ut mille carpiones sive cyprini (quemadmodum VVernherus scribit) aureo Vngarico veneant. Tantaq; ante influxum in Danubium, ibi est piscium copia, ut sues piscibus saginentur: aer interdum ex piscium abundantia & putredine, pestilenti fæore inficiatur: & gravi sub pana cautum sit, ut qui vis pisces suos, venum in urbibus expositos, & non venditos, exportare rursus cogatur, & aliter ex urbe non dimittatur, nisi cum rheda sua.

Tokay unum est ex precipuis munimentis Christianorum, ad confluentiam fluvij Bodroch & Tibisci situm: est in quadrum edificatum, & vallis ex terra circumdatum, Iulius Palmus scribit olim manibus cinctum fuisse. In medio turris est in qua prefectus habitare solet: presidio militari, & tormentis bene est munitum. Nagkabus, quing. miliaribus à Tokay distans, Vallis circumdatum quidem est, sed Anno 1595, à Turcis penitus est eversum.

Kala, novum est munimentum Christianorum, ante 6. aut 7. annos primum edificari ceptum, à Turcis Anno 1594. frustra obsessum est. Zackmar satis munita est urbs Christianorum, ad fluvium Samos, qui ex Transsylvania fluit.

Bator, oppidum est ad Bathorium Isthuvan, h.e. Stephanum spectans. Karol oppidum est intra Zackmar & Bathor: hic cursores qui in Transsylvania contendunt, divertere solent.

Ginnitz, duobus miliaribus ab Agria, versus Agriam situm: Ibi antepaucos adhuc annos fuerunt Monachi Christiani, qui olim homagium Turcis prestiterunt.

Sendre, aut S. Andreas, non procul à fluvio Schayo, qui infra Tokay Tibiscum influit, celebre est munimentum Christianorum, presidio bene munitum.

Eperies, urbs est montana, ad fluvium Hernath, qui infra Cassoviam labitur, à Germanis inhabitatur.

Zaros munitissima arx, uno miliari ultra Eperiem in monte excelso sita est: in radice autem montis est oppidum Vnguar, ad fluvium Bodroch (qui 2. miliaribus supra Tokay Tibisco miscetur) situm: mediocre est oppidum Christianum, quod olim, ut penè omnia hujus regionis loca, homagium Turcæ prestitit.

Mohay, magnus & celebris est vicus, intra Tokay & Agriam: conjunctam habet parvam arcem.

Tarex, egregium oppidum ad fluvium Sames, tribus miliaribus supra Zackmar, versus Transsylvaniam situm; hic albus & rudis Hungaricus pannus conficitur.

Zegedinum, magna est urbs ad Tibiscum jacens: Turcis quondam subiecta fuit: Hayducca autem & Razy Anno 1595. in Octobri occuparunt, & arcem exusserunt.

Polonia, Cap. XXVII.

Polonia magnam partem Sarmatia Europea comprehendit, & à planis campis, qui Sclavonica lingua Pole sunt, ita nominatur: in magnam & minorem Poloniam dividitur, ex quibus minor salte Polonia, in hac charta geographica conspicitur.

Quidam tamen putant, Poloniam nomen suum habere ab oppido Polonez, ad Vistulam sito.

Hac autem pars Polonia, versus ortum habet Russiam: versus meridiem Vngariam, & Transsylvaniam: versus occidentem Silesiam: & Vistula fluvio irrigatur. Metropolis ejus est Cracovia, potens, dives & pulchra urbs, ad Vistulam sita, habens quoq; Academiam, Anno 1361. fundatam.

Aërem habet hac regio, salubrem quidem, sed frigidum: abundat frumento, hordeo, & leguminibus: sed neq; vinum, neq; oleum in ea provenit: altos habet montes, sed versus septentrionem & Lithvaniam, Cera & mellis nusquam alibi tanta, quæ hic, est copia.

Abundat quoque feris & piscibus: nullos in meridiem habet montes, quàm quibus ab Vngaria separatur, nempe Chiarnaduram & Krapac montes, qui divites sunt plumbo, & circa Premislaum arc. Duas habent Salinas, seu fodinas Salis, unam Vislicza, alteram Bochnia Visnicza præterea argentum cum plumbo effoditur: Cronici color cæruleus, quem Asuriam vocant. Sulphur quoq; habent, quamvis aquis calidis careant. Lingua eorum est Sclavonica- Digni-

Dignitas regia non est hereditaria; sed in libera electione consistit. Duodecim autem regni sunt Palatini: Archiepiscopi duo, Gnesnensis, & Leopoltanus in Russia. Episcopi sunt circiter 20. ex quorum numero sunt hi sequentes, qui in nostra charta conspiciuntur: Cracoviensis, Chelmensis, Premislensis, Camenexensis, & Chocimensis in Podolia. &c. Clericatus ferè tertiam Regni partem possidet. Totum autem Regnum, centum millia equitum facile armare potest.

Polonia usq; ad tempora Stephani Bathorii, annua 40. millia aureorum Ungaricorum Præpensib. Tartaris tributi nomine pendit.

Regnum hoc non admodum est magnum: regiones autem adjacentes, quæ Poloniæ subiectæ sunt, maximum faciunt. Russia enim, Podolia, Lithuania, & aliæ Regiones Poloniæ parent.

Quamvis autem Papa, & Imperator, missa magnifica legatione à Polonia Rege petierunt, ut cum ipsis eommune fædus contra Turcam feriret: hætenus tamen neq; consentire, neq; apertè sese declarare voluerunt.

Russiæ pars. Cap. XXVIII.

Hæc pars terra Russorum, qui & Rutheni & Rossolani appellantur, Regi Polonia subiecta est, & Russi Russi dicuntur: terminatur in occidente Polonia: in meridie Transsylvania: in ortu Podolia: in septentrione Littavia.

Aërem habet salubrem, optimam ac fertilem terram. Culmienim frumenti hominis altitudine staturam excedunt. Agricola sine arcu & sagittis nunquam Russi eunt. Tartaris admodum sunt insens, & innumera pecora alunt. Leopoli, quæ Germanicè Reussen Lemburg dicitur: Metropolis, est in ea sunt tres Episcopi, Archiepiscopus Romanus, Episcopus Græcus & Armenius, qui etiam Christiani sunt. Russi enim in pluribus

Graciam, quàm Romanam Ecclesiam sequuntur. Fluvius Buga urbem perluit, quæ mœniis & fossa cincta est, duas satis firmas habens arces. Magna ibi sunt commercia, præcipue inter Armenios.

Anno 980, ad fidem Christianam conversi sunt.

Circa annum 1018. Principes Russiæ, Poloniæ tributarij facti sunt, quamvis non raro desciverint.

In hac Regione, ante multos annos, populus quidam Ponnæ nomine; quos aliqui Gotos, alij Hunos sive Cumos vocant, consedit, cum antea ad Tanaim fluvium habitasset; hic non raro Russis ipsis pradando ingentia damna dedit.

Russia abundat Alabastro, siue Marmore candido, quo adificare solent.

Premislia sedes Episcopalis, ad fluvium San, exiguum est oppidum, aggere ex terra munitum, & luteis adibus, lapideam tamen habens arcem.

Anno 1596. Mense Decembri; Capitaneus quidem Cossacarum, qui Regi Polonia serviverat, & malum facinus commiserat, Cracoviam captivus deductus est: Cum autem ex carcere evasisset, 8000. Cossacarum congregavit, & in Russiam impressionem fecit, & ibi munitam arcem atq; urbem Schuzko (ego rectius Zukovv legi putō) occupavit, quæ caput est principatus, & in ea puellam tantum invenit, quæ magna pecunia summa à cognatis suis redempta est. Inde id Lithuaniam perrexit, & ingentia damna dedit.

Transsylvania Cap. XXIX.

Transsylvania, major pars est ejus tractus, quem Romani olim Daciam nominarunt: ab Imp. Trajano, victo Decebalo ejus Rege, Romano Imperio subjecta: terminatur in septentrione Polonia & Russiæ; in ortu VValachia; in meridie Bulgaria; in occidente Vngaria.

S. Stepha-

S. Stephanus, Rex Vngariae, populum hunc armis sibi subiecit, & ad fidem Christianam coëgit, Anno 1000. Tres in ea nationes habitant, Germani, qui Saxones dicuntur, Vngari & Ciculi.

Germani Saxonica Dialecto loquuntur, & in munitis urbibus habitant. Quidam existimant eos tempore Caroli Magni in has terras venisse, & armis sibi subiecisse, & in ea habitare coëpisse. Non patiuntur ut aliae nationes in ea urbes adificent. Septem in ea sunt loca celebria, ex quibus Cibinium, sive Hermansstat, est Metropolis, satis munita, & dives auri & argenti. Item Brassovia, sive Stephanopolis: in ea est Academia, & Bibliotheca instructissima, Bistritia, Segosvvarum, Megis, prope quem locum vinum in magna copia provenit. Zabesus & Colosvvarum, quae omnia in hac charta signo hoc notata sunt *.

Ibi quoque est Alba Iulia, olim Tarmus dicta, sedes Episcopatus, ubi etiam Princeps plerumque habitat.

Ciculi proximi sunt Moldavia, & à Scythiis ortum trahere dicuntur: suis moribus ac jure vivunt. nullus inter eos est ignobilis, licet stivam quotidie teneat, aut Capras pascat. Septem ibi quoque habent sedes praeipuas, Sepsi, Orbay, Kysdi, Czyck, Gyrgio, MarcZeck, & Aranas Zeck.

Regio hac semper fuit sub Regibus Vngariae.

Cum autem Anno Christi 1526. Ludovicus Rex Hungariae nullo relicto herede à Turcis interfectus esset, Iohannes Comes de Zips, qui Vvaivoda Transsylvania erat, Rex Hungariae electus est à quibusdam regni proceribus. Hic se & totam Transylvaniam Turcis tributariam fecit. Iohannes hic filium Stephanum post se reliquit, qui postea Ioannes Sigismundus vocatus est,
ut in

ut in Hungaria diximus: quem Sultan Solimannus, Anno 1541. cum matre sua in Transsylvaniam immisit, ad eam cum Georgio Monacho, Episcopo VVaradino regendum. Cum autem Monachus hic pro suo libitu Transsylvaniam administraret, & Regina ipsum apud Sultanum Solimannum accusavit, qui Bassam Budensem & VVarivodas Moldavia & Transalpina contra eum misit, qui pervenerunt usq; ad arcem Deuan, ad fluvium Maros: se t̄ regredi sunt. Petrus Vichius quoq; Capitaneus Lippe & Tenaſuvari, cum 800. Ratianis obviam ipsi profectus, sed à Monacho profligatus est.

Regina autem obsidebat Braniſ ad fluvium Maros, sed frustra: inducias deinde cum ea in breve tempus pactus est. Anno enim 1547. Regis Ferdinandi auxilium contra Reginam imploravit, qui ipsi misit 1000. Hungaricos equites, & Anno 1551. Castaldum cum magno exercitu. Monachus itaq; expugnavit Albam Iuliam, quam Regina muniverat: cumq; Zazabem recessisset, à Monacho obseſa est. Ibi hunc in modum transactum est, Vt Regi Ferdinando Transsylvania dederetur, & filius Reginae Regis Ferdinandi filiam natu minimam, cum dote 100000. Coronatorum, & 25000. flore norum annuorum reddituum, duceret uxorem: & Regina 150000. Coronati numerarentur pro dote quam Rex Iohannes accepiſſet: & Cassoviam quoq; possideret. Monachus autem deberet esse VVarivoda, & possidere salinas Torda. Regina itaq; Castaldo tradidit coronam, sceptrum, Tagam, & par calceorum aureorum, insignia Regni Hungarici: quae omnia is ad Regem Ferdinandum misit: cui omnes proceres in comitijs Coloſuvari celebratis fidelitatis fidem praestiterunt, ut & Saxones & Siculi, hac conditione ut privilegia ipsis salva essent: nuptia deinde celebrata sunt ad Procurationem: inde Regina die 9. Septembris Cassoviam se contulit. Petrus Vichius dedit Andrea Bathorio ut legato Regis

Regis Ferdinandi Lippam, Temesvarum, Beschen, Becherech, Conad, & alias arces, & deinde Cassoviam abiit. Bernardus Aldene Hispanus, à Castaldo capitaneus Lippæ & Temesuari factus est, qui utramq; urbem munivit. Castaldus autem & Monachus miserunt Salimanno Tributum consuetum.

Cum autē Solimannus hac omnia cognovisset, misit Beglierbeg Gracia cum ingēti exercitu, ut Transsylvaniā duobus in locis adorirentur: nempe Moldavi ex uno & ipse ex altero latere: atq; ita pervenit usq; ad arcem Bescha ad Tibiscum sitam, quem fluvium duobus pontibus stravit. Itaq; Castaldus & Monachus ipsi quoq; sese separarunt, quibus Ferdinandus auxilia misit. Turca autem expugnavit Bescham, & Becherech, Chonad per deditionem recepit, RaZiis, qui ipsi quoq; Regi Ferdinando juraverant, ad Turcas desciscientibus. Deinde Lippam contendit. Bathorius qui castra ibi metatus erat, in fugam se convertit, ut & presidium urbis: atq; ita consul Urbis claves Beglierbeg obviam portavit, ac tradidit: qui deinde fortissimam arcē Salmos obsedit: sed expugnare non potuit: inde Temesvarum obsedit die 14. Octobr. usq; ad diem 22. ejusdem mensis, quo obsidionem solvit. Die 20. Octobr. Monachus à Papa accepit Galerum Cardinalitium. Castaldus autem rursus obsedit Lippā, & expugnavit urbem 8. Novemb. & arcem 17. mensis ejusdē. Deinde cum Monacho profectus est Binsam: ego rectius Vuits legi puto, quæ infra Albam Iuliam jacet: ibi Castaldus Monachum interfici curavit.

Anno 1552. Castaldo sese dediderunt omnes arces Monachi, in quibus ultra 250000. Coronatorum invenit. Turca hoc cognito, valde irritatus est. Castaldus autem Temesvarum, Lippam, Colosvarum, Hermenstatum, & alia loca munit. Segedinum urbs dives mercibus & negotiationibus à Turcis capta est. Et quamvis exercitus Castaldi urbem recepit, arcem

H

tamen

tamen expugnare non potuit, atq; ita urbe quoq; exactus est.

Post obitum Monachi Andreas Bathorius VVaiuvoda Transsylvania factus est. Rex Ferdinandus misit Comitem Helffenstemium, cum 4000. Germanis militibus veteranis & 10. tormentis in Transylvaniam. Hoc anno, die 29. Iulij, Temesvarum Turcis denuò deditum est, & potens ac populosa urbs Karan sebes, ad fluvium Temes sita. Lippa, urbs & arx ab Aldene deserta, & perdita est. Castaldus autem munimentum Devan, non procul à fluvio Maros, valido presidio muniit; fortissimum enim est fortalitium hisce in locis. In hoc fortalitio quondam thesaurus inventus est, in quo erant aurea quadam numismata, cum imaginibus Nini, Semiramidis, Lysimachi, & aliorum: item serpens ex solido auro. Validissimum fortalitium Solmos, prope Lippam, cui rebus ad victum necessarijs, in biennium provisum erat, & inexpugnabile existimabatur, à praesidiariis militibus desertum est, qui tamen in fuga à Turcis frustulatim concisi sunt. Turca autem in Hungariam contendit.

Anno 1592. Turca intra Lippam & Devam, non procul à Periade, quam ceperant, ad fluvium Maros, novum fortalitium exstruxerunt. Anno hoc Turcis consueti oblatio 20000. Coronatorum facta est.

Regina Isabella conquerebatur de non servatis sibi promissis: & propterea filium suum VVaiuvodam in Transsylvania denuò facere cogitabat: exercitus quoq; Ferdinandi valde infensus erat incolis hujus terra: & Castaldus Anno 1553. in Aprilis Viennam abiit.

Anno 1556. grassabatur pestis in Transsylvania.

Regina Isabella impetravit subsidium à Turca, qui Albam Iuliam obsedit, qua Regina sese dedit: qua deinde auxilio Sigismundi Regis Polonia, totam Transylvaniam recepit, sub pretexto,

prætextu, quasi promissa à Rege Ferdinando non essent servata. Tokay quoq; sibi subiecit.

*Anno 1560. inducia inter Imp. Ferdinandum, & Sult-
num Solimannum, & Iohannem Sigismundum, Regina Isabel-
la filium, qui jam ephebus erat, pacta sunt. Mortuo autem
Anno 1564. Imp. Ferdinando, inducias hæc fregit, &
quadam loca munita in superiore Hungaria cepit, ut ibi dictum.
In Transsylvania auxilio Turcarum, quos in sub sidium voca-
verat, occupavit Castellum Pancota, Zadan, Gene, sive Geo-
neam, prepe Gyulam,*

*Anno 1566. die 2. Iulij obsedit Iohannes Sigismundus,
auxilio Turcarum Gyulam, munimentum fortissimum, quod ul-
timò sese dedit. Turca autem, contra spem Iohannis Sigismun-
di, eam sibi reservarunt, & adhuc tenent; respondebant enim,
munimentum hoc non aliter se ipsi tradituros, nisi 400000. Du-
catos, quibus Obsidio scilicet constitisset ipsis, solveret. Capita-
neus Keretxinus, qui Gyulam dedit, à Turcis captus, & apud
Sultanum accusatus est, qui eum accusatorum libidini permi-
sit. Illi igitur in dolium, quod clavios longis introrsum con-
tusis armatum erat, concluserunt, & dolium de monte quodam
precipiti volutarunt, in quo ita miserrimè periiit.*

*Tartari, VValachi, & Turca, qui Iohanni Sigismundo in
subsidium venerant, rebellare quoq; ceperunt, dum Tokay obsi-
deret, & depredabantur Transylvanos. Igitur is obsidionem
Tokay solvit, ipsis obviam processit, & aliquot millia eorum
trucidavit: sed ab ipsis VVardini obseffus est, ex qua obsidione
tamen elapsus, rebellantes denuò graviter afflixit, qui in Rus-
siam & Podoliam confugientes ibi omnes deleti sunt.*

Anno 1571. mortuus est Iohannes Sigismundus sine heredibus.

Post eum Stephanus Bathorius VVaiuvoda sive Princeps Transsylvania factus est, qui postea anno 1576. Rex Polonia electus est: cum in Transsylvania secutus est frater ejus Christophorus Bathori, qui mortuus est anno 1581.

Ipsi successit filius Sigismundus Bathori, qui hodie anno hoc 1597 summæ rerum in Transsylvania præst, & anno 1594. in Comitibus Imperij Ratisspona celebratis, in numerum principum Imperij receptus est.

Anno 1592. magna fuit dissensio inter procures Transsylvania, adeo ut nullus alteri fideret.

Anno 1594. Princeps Transsylvania propositum suum de deficiendo à Turcis publicavit, in quod status Transsylvania Alba Iulia consenserunt. Huic tamen repugnarunt quidam non postremi, qui legatum Constantinopolim miserunt, & petierunt ut Balthasar Bathorius, Andrea filius, Sigismundo remoto sufficeretur: propterea Princeps Sigismundus quosdam in carcerem detruxit, & ex illis quosdam supplicio affecit, reliquos in carcere retinuit.

Anno 1594. inter Imp. Rodolphum II. & Sigismundum Bathorium VVaiuvodam Transsylvania, cui etiam VValachi & Moldavi conjuncti erant, transactio & fœdus initum est, de bello conjunctis viribus adversus Turcas gerendo: ita ut nullus sine alterius consensu pacem aut inducias cum Turcis faciat: Transylvanus etiam non subditus, & amicus & confœderatus Regni Vngaria, & liber Princeps, neminiq; subjectus esse debeat: ita tamen ut deficientibus ejus heredibus masculis Transsylvania Hungaria rursus incorporetur, & à VVaiuvoda qui indigena sit, conservatis ipsorum privilegiis regatur. Quicquid ex territorio Turcico Transylvanus occupabit, id sibi retineat:
nisi

nisi ea loca ad Regnum Hungaria antea pertinuerint : qua tanq. fenda à regno Hungaria possidere debeat. Casarea Majestas despondit Principi Transsylvano, Archiducis Caroli laudabili memoria filiam hac conditione, ut si (quod DEVS avertat) Princeps hic ex Transsylvania tota à Turcis exturbetur, Casarea majestas tantum terra & reddituum definiat, in Ducatibus hereditarijs, quantum ad vitam in suo statu honeste transigendam satis est.

Mense Junio Razÿ quidam Transsylvania Principi sese conjunxerunt, & sese ad 15000. congregarunt, ac Bassam Temesvarenses adorti sunt, qui multis millibus Turcarum obsidionem Lippa impedire volebat. Razÿ occuparunt Ketchereth in lacu quodam situm, prope Temesvaram, item Ohat ad Tibiscum, & Luth Praposituram.

Anno 1595. Sigismundus Transsylvania Princeps sibi Matrimonio junxit Annam Christinam, Caroli Archiducis Austriae, laudatissima memoria, filiam: qua prima die Augusti feliciter in Transsylvania appulit.

In Martio anno 1595. Tartari, qui in obsidione urbis Iaurini fuerunt, domum revertentes, ab ipso graviter afflicti sunt. In Aprili Srenuus Baro Gestiferenzius, Principis Transsylvania Legatus Generalis, Turcas in Transsylvania congregatos, acriter profligavit.

Die 2. Maij Legati ad prædictum Principem venerunt à VValachis, sub protectionem ejus sese dedentibus. Mense Augusto Princeps Transsylvanus Lippam vi expugnavit, arcem autem Turca hac dederunt cōditione, ut tuti inde discederēt.

In Septembri expugnavit Feltet, Poncota, ad fluvium Feier Rerez, qui in Lacum ad Gyulam sese exonerat, & VVarasan. Item per deditiōnem accepit Bekerek Syri Naglack, Solmos, item VVaraliam. In Novembri munitionem VVylagosvvarū.

Die 4. Februarij Anno 1596. Sigismundus Transsylvanus Pragam venit, ad consilia cum Cas. Maj. de communi salute conferenda: & inde in Aprili feliciter in Transsylvaniam redijt.

Mense Majo Turca urbem Lippam obsedit & oppugnavit, sed ejus Capitaneus Barbis Georgius strenuè eam defendit.

Durante hac obsidione Baro Paladitz Capitaneus Lugæ ad fluvium Temes, 400. milites Temesvarum misit, qua urbs obsidione Lippæ præsidijs nudata erat: qui urbem occuparunt & incenderunt. quoniam autem arx firmior quam ut ab ipsis expugnari posset, opima cum prada domum reversi sunt. Cum autem Bassa Temesvari ante Lippam incendium hoc animadvertit, valde consternatus & Temesvarum regressus est: Interim Lippenses castra adorti eius & depradati sunt: ut ita Turca magno suo cum damno obsidionem solverint. Transsylvanie autem princeps in eos recedentes offendit, eorum 6000. trucidavit, & omnia eorum tormenta, tentoria, & totam eorum munitionem nactus est.

Mense Junio, cum Princeps Transsylvanus Temesvarum obsessurus esset, & jam eò contenderet, Temesvarenses sylvā inciderunt, & angustas vias lignis incisus impedierunt: Itaque Lippam redijt, & Ferolack, tribus milliaribus a Lippa distans, tormentis quassavit, & tandem certis conditionibus occupavit. Inde castra ad Conadium movit & fortalitium illud funditus exussit: & inde Temesvarum contendit, & urbem illam obsedit, sed infectare rececit.

Regio hac divites admodum habet fodinas argenti, auri, ferri & Salis: mediocre etiam vinum in ea provenit. Transsylvania communi opinione exercitum 90000. virorum contra hostem armare potest.

Bulgaria, Cap, XXX.

Bulgaria, olim Mysia inferior dicta, proprios habuit Reges, qui sæpius ab Imperatoribus Constantinopolitanis, & ab Ungaricis Regibus victi, & tandem à Turcis subjugati sunt.

Anno 970. Bulgaria ad fidem Christianam conversa est, temporibus Michaëlis, Imperatoris Constantinopolitani, & matris ejus Theodosiæ.

Fœcunda & delectabilis est regio, sed male exculta: multũ fert vini, sed parum boni: & magnam alit copiam Aquiarũ.

Pagus Bulgarici majori ex parte à Rusticis Christianis habitantur, qui simplices & miseri sunt homines, homagiũ, vectigonibus & alijs servitiis, magnũ item vectigalibus supra modũ onerati: Et quod gravissimum est, decimum quemq; liberorum, Turcarũ Imperatori dare cogũtur, qui quinto quolibet anno colliguntur, & catervatim Cõstantinopolim deducuntur, ibiq; in peculiari, ipsis destinata domo educantur, & rei bellica assuefũt.

Bulgaria in occidente terminatur Servia & Mysia superiore: in meridie ultra Danubium Transalpina: in ortu Thracia, & ab ea separatur ad fauces Istadicas, fluvio Schladixa, & monte Hemo: in meridie Albania & Macedonia.

Ad urbem Viminatum & Severinum, quæ ab Imp. Severo adificata est, apparent adhuc hodie, ut Bonfinius ait, aliquot arcus & postes seu columna mirandi & incredibilis pontis, quem Imp. Trajanus supra Istrum sive Danubium adificavit. Dion Cassius & alij scribunt, quod prope incredibile est, eum ex solido fuisse marmore, & 20. habuisse columnas, ex quadratis lapidibus constructas, distantia 150. pedum, intra quasvis existente: quæ arcubus conjunctæ fuerint. Ex quibus colligo pontem hunc ultra 204000. pedes, seu 40800 passus Geometricos longum fuisse. Pontem autem hunc Imp. Hadrianus incidere & diruere mandavit.

Quidam

Quidam Metropolim ponunt Nicopolim, cujus incola maxima ex parte sunt pastores, lacte, caseo, & carne pecorum suorum viventes: duri aliàs, rudes & inepti, sed blasphematores impiissimi: Alij metropolim ponunt Sophiam.

Sophia celebre est emporium, nullis licet mœnibus cinctū: Sedes est Turcici Bassæ. Multi in eo habitant Iudæi, qui magnam exercent negociationem: & ibi Synagogam habent. Multa sunt ibi Coquina. Splendidum est ibi cœnobium Turcicum: cujus Monachi inurunt stigmata propria cuti, magna interdum cum lesione; quod magnorum meritorum loco habent.

Anno 1390. Lazarus Despotus Servia, qui Vngaris se associaverat, in campo Casova, cum Turcis acriter & fortiter conflictavit: ibiq; Christianus quidam Imperatorem Turcicum Amurathem, cui se famulaturum simulaverat, interfecit.

Campus Casova, aliàs Campus Merula dicitur, propter magnam merularum copiam.

Ibidem columna est juxta montem, sepulchrum Amurathis.

Anno 1391. Sultanus Bajazethes urbem Kirathorva, & montes argenti, in finibus Albania cepit: simulq; VVidin sive Viminatum ad Danubium occupavit.

Anno 1394. Turca Bulgariam totam occupavit: contra eum cum exercitu profectus est Rex Vngaria Sigismundus, & recepit Oristum, Budinum, & obsedit Nicopolin: sed à Turca profligatus ac casus est, cum XX. millibus Christianorum.

Anno 1409. infra Belgradum iterum casus est.

Anno 1439. occupavit Turca Zenderoviam.

Anno 1448. edificavit Turca Gergonium arcem, quæ Gurgusa est ad fluvium Moravum.

Anno 1458. cepit Mahomethes II. Semandriam ad Belgradū.

Mense Febuario, Anno 1595. congregarunt sese 20000. Razij & Heiducca, & Danubio superato Sophianæ adorti sunt, diripue-

diripuerunt, & incenderunt, & ingentem inde pradam asportarunt. Paulo post milites Michaelis VVaiuvoda VValachici urbem Silistriam, in qua ingentes opes invenerunt.

Cum autem arcem sine tormentis expugnare non possent, urbem incenderunt. Deinde per Danubium, qui glacie concreverat transierunt: redeuntibus autem illis, aqua Danubia tres pedes supra glaciem fluxit: super qua tamen contempto periculo ambularunt, & ita denuo Danubium transierunt.

Mense Iulio Turca, quia in VValachia profligati fuerant, sese recollegerunt ad Nicopolim: Sed à Transsylvanis Hayducis, in fugam acti sunt, qui eos in urbem usq; persequentes, plura quam 3000. Turcas trucidarunt: urbemq; diripuerunt & incenderunt.

Mense Augusto Capitanus celebris propugnaculi Raransebec, ad fluvium Temer situm, Georgius Barbel nomine, eductis suis militibus praesidiarijs, firmissimum, licet parvum, fortalitium Bockiam, non procul à Danubio situm, occupavit: Dein movit castra ad Varfat 4. miliaribus à Belgrado, & s. miliaribus à Temesvaro situm, quod fortalitium similiter cepit & exussit.

Thraciæ sive Romaniae pars. Cap. XXXI.

Thracia, aliàs Romania dicta, propter sedem Imperialem, eò translata, amplissima est regio, in oriente habens Pontum Euxinum, aut mare nigrum, cum Bosphoro Thracico, sive angustia maris intra Constantinopolim, & minorem Asiam: versus meridiem habet mare AEGeum, versus occidentem Bulgariam, versus septentrionem Syriam, & Danubium. Quidam Graciam appellant, alij Imperium Turcicum. In ea situs est maximus mons Rhodope, ab Orpheo ita nominatus: Item mons Hemus. Accolae eorum sunt animosissimi totius Thraciæ: invenerunt primi rationem effodiendi ferri, cujus etiam elaborandi officinas multas ibi habent.

Thevetus ait in Gracia, Dalmatia, Servia, superiore & inferiore Mysia, ultra 6000. aut 7000. esse domus Christianorum, sub Turcica Tyrannide habitantium, & onus aliud nullum sentientium, quam quod duos magnos Falcones annuatim Sultano Turcico dare coguntur.

Metropolis est Constantinopolis, olim Bizantium dicta, qua postea Romanorum Imperatorum sedes fuit. Constantinus Magnus eam instauravit, & de novo fundavit, & novam Romam, simulq; totam regionem Romaniam dici voluit: ad eam verò ornandam omnes propemodum urbes vicinas nudavit & spoliavit.

Imperium hoc, à temporibus Constantini magni, usq; ad tempora Nicephori, duravit annos 468. & à 29. Imperatoribus gubernatum est. Postquam autem Carolus magnus Roma in occidente Imperator electus est, ac regnare cepit, vires hujus Imperij orientalis diminutæ sunt: sed tamen ab eo tempore, usq; ad annum Christi 1453. à 47. Imperatoribus administratum est, donec Mahometes II. Sultanus Turcicus, urbem vi expugnavit, & misere devastavit: in ea hodieq; aulam suam habet.

Anno 1350. Vrchan sive Orchanes secundus Sultanus Turcicus, primum ex Natolia, sive minore Asia in Romaniam venit, & expugnavit urbem Galliopolin: qua hodieq; sedes est Bassæ Turcici.

Amurathes Sultanus III. cepit anno 1360. Chiorh, Burgos, Dimocurum, Adrianopolim, & Philippopolim.

Anno 1366. Christiani Adrianopolim obsederunt quidem cum 50000. virorum: sed vino obruti, noctu à Turcis oppressi, casi & profligati sunt.

Anno 1415. Mahometes I. ex Asia minore multos Tartaros eduxit, quos Tamberlanes post se reliquerat, & illis arcem Cunasim & circumjacentem regionem, prope Philippopolim tradidit, ubi etiam hodie habitant.

Ann.

Anno 1416. expugnauit urbem Sarrasin Romania: quā ego Seres esse existimo.

Anno 1444. incendio periiit tota urbs Adrianopolis. Eodē anno Vladislauus Vngariae Rex, durantibus induciis, cum Amurathe pactis, magno cum exercitu aduersus eum profectus est, sed ad fluvium Varnam, qui in Pontum Euxinum influit, miserandum in modum casus est, adeo ut ipse, cum multis principibus, & Episcopis, ac 30000. Christianorum occubuerit.

Anno 1451, Mahometes II. novam arcem Adrianopoli condidit: Item infra Galatam, fortissimum castellum, Neocastrum nomine, quod plerumq; nigra turris appellata fuit: ex ea Constantinopolim valde afflixit, & tandem anno 1453. expugnauit.

1. Imperium Turcicum cepit circa annum Christi 1300. ab Othomanno, qui mortuus est anno

1327.

2. Vrchan sive Orchanes, mortuus est anno

1357.

3. Amurathes anno

1390.

4. Bajazethes à Tamerlane captus anno

1403.

5. Calepinus, sive Emir Solimannus, anno

1411.

6. Musa sive Moyses anno

1414.

7. Mahometh I. anno

1422.

8. Amurathes II. anno

1450.

9. Mahometh II. anno

1481.

10. Bajazethes II. anno

1512.

11. Selimus, anno

1520.

12. Solimannus anno

1566.

13. Selim II. anno

1575.

14. Amurathes III. anno

1595.

15. Mahometh III. adhuc hodie rerū summa praest.

VValachia. Cap. XXXII.

VValachia duplex est, interior, quae & Transalpina sive Montana, propter altissimos montes, dicitur: & proprie dicta VValachia. Vtraq; terminatur, in meridie Bulgaria & Istro sive

Danubio: in oriente & septentrione fluvio Mysso, sive Zere-
gho, qui à Moldavia eam separat: in oriente Transsylvania.

Moldavia autem à quibusdam major, Nigra, sive supe-
rior VValachia dicitur. Nomen autem sortita dicitur à Roma-
no quodam Legato, seu Praefecto, Flacco nomine, à quo Flaccia
dicta, unde postea exigua mutatione VValaccia nomen factum est.

Italica quoque lingua olim usi sunt, sed eam ita corrupe-
runt, ut natus Italus VValachum vix intellecturus sit.

Fuit autem VValachia olim Vngaris tributaria, semper ta-
men suum proprium principem, sive VVayvodam habuit.

Anno 1391. Turcicae excursiones & direptiones in his lo-
cis coeperunt.

Anno 1394. VVayvoda Merkerus strenuum sese adver-
sus Turcam gessit, ad Nicopolim.

Anno 1415. Mahomethus impressionem fecit in VVala-
chiam, & VVayvodam coëgit annum pendere tributum.

Anno 1425. VVayvoda à Turcis rursus defecit: sed Tur-
ca cum exercitu in VValachiam profectus, eum tributum con-
suetum denuò pendere coëgit: magnam praterca & opulentam
pradam inde asportans.

Anno 1461. VValachiam iterum invasit, eò quod Regi-
bus Vngariae auxilio fuerat.

Anno 1486. Alibeg Turcicus cum magno exercitu in VVa-
lachiam venit & sese VVayvoda conjunxit, qui ambo in Mol-
daviam impressionem fecerunt, & eam incendiis & direptioni-
bus infestarunt. Fuerunt autem VVayvoda VValachici Tur-
cis tributarij, usque ad annum 1595. quo Sigismundus Transsyl-
vania Princeps ab illa tyrannidi eos liberavit: prius autem sub-
diti Turca fuerunt, non minus atque VVayvoda Moldaviae, ad-
dunt non tantum Tributum annuum pendere, verum etiam
Turcis.

Turcis contra Christianos belligerantibus, copias auxiliares, & res ad victum necessarias subministrare coacti fue- rint.

Anno 1551. Radul (ut & pater ejus) VVayvoda Transalpina & VValachia fuit, & à Marco, aut Mirca quodam, qui seipsum VVayvodam fecit, ejectus est. Radul autem ad Castaldum, prefectum Copiarum Regis Ferdinandi, in Transylvaniam venit, cui aliquando 5. aut 6. equis serviverat, & ab ipso auxilium petebat, qui ipsi concedebat 700 equites, & 1500. Haiduccas. Ita collegit exercitum ad 12000. virorum, quibus invasit Mircam, qui 80000. hominum habebat, cumq; convertit in fugam. Atq; ita Radulo Tergovisci denuo homagium prastitum est. Verum à Mirca, qui ad Turcam ansugerat, auxilio Turcico denuò ejectus est.

Anno 1552. VVayvoda Mircas, auxilio Turcarum conabatur Castaldum profigare, & Isabellam Iohannis Regis filiam in Transylvaniam inmittere. Et eo consilio magno exercitu Turcarum & Tartarorum Transylvaniam petebat: sed à propriis ministris in tentorio suo obtruncatus est, cum omnibus suis agnatis, pro regionis hujus consuetudine: atq; ita Radul rursus recipiebatur.

Mense Ianuario Anni 1595. cum Transsylvania Princeps cum casarea Majest. fœdus fecerat, adversus Turcam: Cosacæ quoq; Turcicum jugum excussirunt, & sese Transylvano subjecerunt. Rustici VValachici magno numero sese congregarunt, ac multi plaustra, & Camelos victualia in Hungariam portantes, & de hoc hoste non cogitantes, diripuerunt, & aliquot millia bovm ipsis ademerunt.

VValachi quoq; Sinani Bassæ, Belgrado Constantinopolim redeuntis, comitatum trucidarunt, & omnem ipsi prædam ademerunt, adeo ut ipse Sinan Bassa vix evaserit. Dicuntur deinde Nicopolim ad Danubium, Killam (ego Pillam legendum

puto, Nam Kilia in Bassarabia jacet) & alia loca munita incendiſſe. Poſtea Schmielam contenderunt, ac urbem & arcem expugnarunt (in qua 17. tormenta majora invenerunt) eamq; 2000. VValachorum praſidio muniverunt. Ego reperio Smila mentionem apud Herodotum: ſitum autem ejus ignoro: credo autem eſſe Selim, qua in Tabulis Geographicis interdum transpoſitis literis legitur. Expugnarunt item Kiliam, exuſſerunt Carſil, obſederunt Brailam, ad oſtium Zerethi in Danubium, qua loca omnia ſeſe dediderunt.

Anno 1595. Menſe Februario, Imperator Turcicus ad Regē Polonia duos Chiaſſos miſiſſe dicitur, qui in itinere apud VVayvodomam divertentes, humaniter excepti: ſed à miniſtris ejus, una cum 140. Turcis comitibus eorum, magno furore obruncati dicuntur.

Menſe Martio rumor fuit Sultanum Turcicum Adriano-poli appuliſſe, & cum Tartaris & Polonis VValachiam invaſurū eſſe: quapropter Princeps Tranſſylvanus, qui tum adhuc Praga erat, ab aliquot Curſoribus, qui ſubinde alius poſt alium veniebant, domum vocatus eſt. Michael quoq; VVaiuvoda VValachiae ſubſidium à Caſ. Maj. petiit, & ipſe quoq; ſuos collegit, adeo ut intra dies 14. exercitum haberet 12000. Abſente Tranſſylvano Sultanus Turcicus duos Chiaſſos cum donis magnificis ad VVaiuvodam VValachicum miſit, petens Baſſe ſuo tranſitum per VValachiam concedi: Sed VVaiuvoda continuo denegavit,

Menſe Martio Haiducca ex VValachia oppidum Plivia, infra Nicopolim ſitum invaſerunt, in quo multi divites Turcae & Iudaei habitarunt: Sed hi omnes, quotquot invenerunt, trucidarunt, urbem everterunt, & opima ſpolia abſtulerunt. In reditu autem à Ianitſcharis & Turcis Nicopolitanis invaſi ſunt, quos tamen ſtrenuè in fugam verterunt, & cum praeda ſua incolumèſin VValachiam venerunt.

Menſe

Mense Aprili Sultanus Turcicus Transsylvania Principē ab Imperatore nostro avellere tentavit, sed ille categoricè hoc denegavit. Turca etiam qui passim in Moldavia & VValachia habitavit, à reliquis incolis & Christianis omnes cæsi sunt,

Mense Majo conatus est Ferat Bassa superato ad Nicopolim Danubio, VValachiam invadere: sed male est acceptus.

Eodem Mense duodecim VValachia præcipui Bajari, inter quos etiam Archiepiscopus fuit, ad principem Transsylvania venerunt, ejus tutelam sese dedentes.

Sultanus autem Sinan Bassam cum 50000. Turcarum, & tribus novis VVaivvodis, VValachia, Moldavia & Transsylvania præsentandis, misit.

Sinan Bassa ponte Danubium stravit. Sed Transsylvania princeps ipsi obviam processit: die 13. Augusti ingens cum ipso prælium commisit, in quo, Dei beneficio, Turca succubuerunt, & Hadar Bassa ipse vitam amisit.

Tartarorum quoque aliquot millia, ex obsidione Iaurini domū revertentia, in VValachia à Principe Transsylvania cæsa sunt.

Sinan Bassa autem Constantinopolim reversus, secunda vice in VValachiam exercitum 70000. Turcarum duxit, atque iterum Danubium ponte stravit, prope Zorzam sive Giorgio, sumptu 60. millia Ioachimicorum excedente: Cui Hassan Bassa, & Michaël, paulo ante VVaivvoda VValachia, qui ad Turcas descivit, cum multis aliis Turcis & Tartaris sese conjunxerunt.

Die 17. Octobris, Transsylvania Princeps castra Tervisiū usque promovit, ad quam urbem Sinan Bassa, toto suo exercitu castra metatus erat: Urbem ipsam quoque & arcem, quam Michaël VVaivvoda ex cænobio extruxit, Hassan Bassa, & prædicto Michaëli commiserat, & præsidio 400. Turcarum muniverat.

Sinan

Sinan Bassa autem subito in fugam se vertit: atq; ita Trāssylvanus urbem vi armata expugnavit, & Hassam Bassam cepit. Michaël autem Apostata occubuit.

In urbe, qua circiter 400. domos complectitur, reperta sunt 42. majora tormenta.

Die 21. Octobris, Transsylvanus cepit Castrum Bucaresch, in quo etiam 39. tormenta majora reperit: atq; deinde Sinan Bassam persecutus est, qui pontem superare festinavit, quem superatum statim rescindi curavit.

Die 27. Octobris, Transsylvanus tormentis quassavit & armis expugnavit munimentum Giorgio, sive Zorgam, in quo item 39. fuerunt tormenta majora: atq; his tribus supra dictis locis, nempe Tergovisi, Buccarescha, & Zorza, plus quam 26000. Turcarum & Tartarorum caesa sunt.

Munitis his locis praesidiis necessariis, Princeps Transsylvania domum reversus est.

Mense Novembri, Turca Brailam in VValachia deseruerunt, & Danubium trajecerunt.

Anno 1596. in Febuario totus tractus à finibus VValachia usq; ad Euxinum Pontum, qui 28. Comitatus complectitur, & multos vicus & arces habuit, ingens tributum Turcis pendentes, à VValachis & Transsylvanis plane devastatus est.

Moldavia porrigitur versus ortum Bessarabiam usq; ad pontum Euxinum: in meridie fluvio Sereto, sive Misovo à VValachia distinguitur: in occidente confines habet Transsylvanos Ciutos: in septentrione N yestro sive Tyria à Podolia separatur. Atq; hic non pauci scriptores errant, dum fluvium Niester, pro Nieper sive Boristhene accipiunt.

Moldavia propriè ita dicta, in longitudine & latitudine habet circiter miliaria 64.

Dicitur

Dicitur quoq; *VValachia magna* sive *nigra*, propter frumentum nigrum quod in ea magna copia provenit. Atq; proprium suum habet principem, sive *VVayvudam*, qui Regi *Poloniae* olim etiam iurejurando obstrictus fuit: *Populus* habitu & armis *Vngaris* est similis, nempe *frameas* & *glyceos* gestans: sunt bellicosi quidem, & animosi, sed *Barbari*. *Christum* quidem adorant, sed *Gracorum Ceremonias* observant.

Multa inter eos sunt secta, & nationes, nempe *Russorum*, *Rasorum*, *Armeniorum*, *Tartarorum*, quae ibi habitant: item *Cænobia* quaedam *Monachorum*. qualibet verò secta suas ceremonias & institutum sequitur. *Tartari* autem 500. ibi proprias habent sedes: iurejurando tamen *VVayvudam*, in expeditione contra *Tartaros* externos sequi obstricti sunt.

Præcipui pagi aut castella *Moldavia* (nam nulla ibi sunt urbes) sunt *Soczovvo*, quæ sedes est principis: *Miemecx*, quod castellum inter omnia alia, cum arce *Romani VViqvvar*, muro cinctum, & conjunctum est: *Vaslui*, *Tetros*, *Barlath*: quamvis reperiam etiam *Iassy* sedem regalem fuisse.

VVayvoda in consueto suo comitatu 3000. equitum alere solet. Et olim 60000. equitum in expeditionem mittere potuit. Generosi hic nascuntur equi *VValachici* *Filius Principis* sive legitimus sive illegitimus sit, patri in principatu succedit. Quamprimum principi filius nascitur, stigma ipsi inurunt: amore enim regnandi sæpius sese invicem conficiunt, & propterea raro diu regnare solent, ut & in *VValachia*.

Anno 1455. *Mahomet II.* *VVayvudum* *Petrum* adortus est, & hanc regionem tributariam fecit, & annuos 2000. *Aureos* pendere coegit, quæ summa deinde ad 10000. *Ducatos Hungaricos* ascendit: tandè ad 60000. *Coronatorum* pervenit, quam annuatim usq; ad annum 1593. solverunt, donec scilicet à *Transsylvano* liberati sunt.

Anno 1455. in Octobri Sultanus Turcicus misit Ludovicum Gritti, filium naturalem Ducis Veneti, qui in magna apud ipsum gratia erat, ad Iohannem Zapoliam, qui contra Ferdinandum Regem, Rex Hungaria designatus erat. Hic igitur Constantinopoli primum in Moldaviam venit ad VVaiuvodam Petrum, cui dona ferebat, inde Brassavium, seu Cronstatum in Transsylvania, ubi fuit interfectus. Propterea Sultanus Solimannus VVaiuvodam Petrum cum exercitu invasit, quod Gritto suppetias non tulisset. Hic Petrus fere quotidie excurrerat in regionem Pocnuze dictam, & ad Polenos spectantem: in qua semel in Capitaneum Polonicum Iohannem Tarnovium incidit, ab eoq; graviter afflictus & in fugam versus est, amissis omnibus tormentis. Cum autem Solimannus Danubium trajecisset, cum Stephano VVaiuvoda Petri fratre, quem is expulerat: Petrus Soczovva (quam quidam Zurhuam nominant) licet à sese munita non fudit, sed cum uxore, liberis, & universa familia Choćzym ad fluvium Tyras concessit. Occupata igitur à Solimanno Moldavia, Stephanum is in fratris sui locum suffecit, & Constantinopolim reversus est. Rex Iohannes obsedit VVaiuvodam Petrum, qui sese deditit, Stephanus autem VVaiuvoda petebat fratrem suum potestati suae dari, sed frustra. Solimannus quoq; Petrum petiit secunda vice. Is igitur Constantinopolim, non ut captivus, sed tanquam legatus profectus est, & ibi in gratiam receptus, & ipsi permissum Pera aut Galata habitare. Paulo post frater ejus VVaiuvoda Stephanus à propriis subditis occisus est, & quidam nomine Alexis VVaiuvoda designatus. Cum autem Moldavi cognovissent Petrum adhuc vivere, Alexin quoq; occiderunt, & Petrum denuò receperunt.

Anno 1561. Gracus quidam, qui se Iacobum Heraclidem Basilicum nominavit, & originem familie ab antiquis Moldavia principibus ducere profitebatur, seq; principem in Samo, &

Paro (dua sunt insula Archipelagi) esse dicebat, auxilio quorundam Baronum Polonicorum, VVaiuvoda sive Despoten Moldavia Alexandrum, crudelem Tyrannum, Moldavia tota expulit, & ipse in locum ejus VVaiuvoda factus est, quod donis à Sultano Solimanno impetravit.

Anno 1563, VVaiuvoda hic Iacobus ab infidelibus suis subditis occisus est: & Demetrius Visznovietzky ei successus, qui paulo post Solimanno ad certam necem missus est. Hunc secutus est Thomsa, qui etiam non diu fuit VVaiuvoda: Moldavi enim revocabant Alexandrum Tyrannum expulsam, quem Thomsa fugiebat in Poloniam: & jussu regis Sigismundi, Leopoli in Russia decollatus est.

Alexandro mortuo, filius ejus Bogdanus VVaiuvoda Moldavia factus est. Hic Anno 1572. circa Bachanalia in Poloniam fugit, auxilium eorum imploraturus. Moldavi enim Ivoniam sive Iohannem, ut VVaiuvoda fieret, vocaverant, eiq; homagium prastiterant, & promiserant Bogdanum cum fratre suo Petro in potestatem suam tradiuros. Bogdanus autem cum exercitu pervenit Stepanovvizam ad fluvium Pruth, & tormenta Chocima adferri curabat: ibi crebra fiebant velitationes Ivonias autem, qui multos Turcas, Gracos, & Servianos in exercitu suo habebat, viribus erat superior: Itaq; Bogdanus per legatos Constantinopolim ab Ivonia missos, transactionem petebat, sed frustra: atq; ita in Poloniam redire coactus est. Ivonias autem obsidebat arcem Cochim, cumq; eam expugnare non posset, scribebat Sigismundo Augusto, tale iuramentum se prastiturum offerens, quale ipse impositurus esset. Itaq; hoc iuramentum ipsi prascriptum est: Ego VVaiuvoda Moldavia & VValachia, Dominus & haeres istarum provinciarum, testor D E V M omnipotentem, me meosq; posteros cum senatu & subditis, Sigismundo Augusto, suis posteris, &

Regno, Reiq; publica Polonica, tanquam vasallos & subditos
suaes & obedientes futuros. Hoc juramento praestito Debrof-
solovius cum exercitu suo ex arce Chocim abiit.

Anno 1574. Iuonias VVaiuvoda Moldavia, cum à Bog-
dano tutus esset, à Sultano Selim invasus est. Petrus enim VVai-
uvoda Vaalachici frater, offerebat Turca loco 60000. Coronato-
rum, quos Iuonias annuatim numerabat, alterum tantū, nem-
pe 120000. Coronatorum, tributum. Solimannus igitur auctio-
nem Tributi ab Iuonia petebat: qua denegata mittebat VVai-
uvodam VValachia cum 32000 Turcis, & 2000. Hungarus in
Moldaviam, cum mandato Iuoniam capiendi, & ipsi Petrum
surrogandi. Iuonia parabat se ad defensionem, et VVaiuvodam
VValachia noctu invadens, omnes suos trucidabat, nam equi
eorum erant in pascuis VVaiuvoda autem & frater ejus Petrus
fugiebant Brajolovium ad Danubium, qua urbs Solimanni e-
rat. Iuonia vero in VValachiam ingressus, quævis obvia occu-
pabat, infantes pariter & adultos trucidabat, & castra move-
bat ad Cronstatum in Transsylvania: Deinde regrediens obsi-
debat Brajoloviam, quam vi expugnabat, & obsidebat arcem,
cui 15000. Turca in subsidium veniebant, quos in fugam con-
vertebat & castra movebat ad urbem Tehiniam ad fluvium
Tynam sitam, & Turcis subjectam, quam etiam expugnabat.
Sexcenti ex suis Cosaccis expugnabant urbem Bialograd, non
procul ab influxu Danubij in pontum Euxinum: ex qua cum
ingentem pradam abstulissent, eam incendebant. Omnes sibi
obviam venientes in fugam vertebat. Capitaneum quendam
mandabat occidi, qui pondus sui corporis sexies, nempe bis auri,
ter argenti, & semel margaritarum, pro vita sua se daturum
pollicebatur. Tandem redibat in urbem suam Iassy, & mittebat
Capitaneum suum Ieremiam CZarnamecium ad Danubium, ad
prohibendos Turcas trajectu, præcipuè ad urbem Oblatz. (ego
Obrabatꝝ

Obrabatꝝ legendum existimo) Hic Hieremias 30000. Ducatorũ à Petro VVaiuvoda VValachisi fratre corruptus est, & 200000. Turcarum Danubium trajicere permisit, & scribebat Ivonia, se à Turcũ fuisse superatum. Ivonias igitur obviam ipsis procedebat, Ieremias cogebatur inter primos pugnare, qui serè omnes interficiebantur: Et quamvis multa millia Turcarum occubuerant, tamen castra Ivonia à multitudine ipsorum circumdata sunt, & ipse sese Turcũ dedere coactus, & ab illis decollatus est.

Anno 1581. hic VVaiuvoda Petrus à VVallacho quodam Potkovva nomine, qui Capitaneus ejus fuerat, expulsus est: Hoc malè habebat Stephanum Polonia regem, qui fratrem suum Christophorum Transsylvania VVaiuvodam literis monebat ut hoc impediret. Is igitur Potkovvam Moldavia expulit, qui in Poloniam veniens, captus & ad regem Stephanum deductus est. Potkovva hic incredibili robore corporis erat pradiutus. Nam ferream soleam equi, manibus non aliter ac chartam frangere poterat: Et quamvis salvo conductu regio munita erat, tamè jussu Regis VVarsovia decollatus est.

VVaiuvoda Petro Anno 1581. aliud damnum accidit. Nam Bassa Achmet cum de Dominatu suo desurbavit, & Iaucolam Saxonem, ex Transsylvania oriundum, VVaiuvodam constituit. Hic VVaiuvoda Iaucola cũ alieniorem erga Stephanum Polonia Regem se exhibuisset: petiit is à Sultano Amurathe, ut alim Modavia præsiceret. Iaucola autem hoc cognito, ingentem thesaurum collegit, & in Hungariam festinavit. Quia autem via per Transylvaniam clausa erant, per Pocnuzam proficisci instituit: sed à præsecto ejus loci Smatino, captus, & mandato Stephani Bashorij Regis Polonia (qui cum de interceptis suis ad Sultatum Turcicum missis literis incusabat) Leopoli Russiæ, decollatus est: Rex autem Thesaurum retinuit.

Anno 1593. in Ianuario Turcici Cosacca, cum VVaiuvoda Moldavia graviter conflixerunt; & quamvis Trāssylvanus ipsi suppetias tulit, tamen Christiani succubuerunt. VVaida autem captivus Constantinopolim missus, & accusatus, eiꝯ nares fissa sunt.

Anno 1595. Han Tartaricus instinctu Sultani Turcici Moldaviam invadere, & iugo Turcico denuð subdicere tentavit: VVaiuvoda Aaron, populum, quantum festinans potuit, collegit, eiꝯ Michaël VVaiuvoda VValachia suppetias tulit, atq; ita Tartarorum aliquot millia caesa, & ingens praeda ab ipsis reportata.

VVaiuvoda autem Aaron pergens, multa loca munita Turcarum ad Danubium occupavit.

Mense Februario VVaiuvoda Aaron satis strenuum se adversus Turcam præbuit, & Michaëli VVaiuvoda VValachia suppetias tulit contra Hassam Bassam, & Ianiculam profugum VVaiuvodam. Hic enim Ianicula, Ianicula Bogdani olim Moldavici VVaiuvoda filius, à Sultano aliquem numerum Turcarum copiarum petierat, quibus hyeme, aquis frigore concretis, VValachiam invaderet, & Michaëlem VVaiuvodam, qui se Transsylvano conjunxerat, ex ea expelleret: eiꝯ Habraim Hassan Bassa cum 10000. Turcarum equitum & peditum additus est: qui tamen à Michaële VValachia, & Aarone Moldavia VVaiuvodis, multis casis in fugam conversi sunt. VVaiuvoda Michaël pervenit usq; ad Pontum Euxinum, cepit, diripuit, & exussit suburbia Niester Alba: Deinde trajecto Danubio Sophiam & Silistriam quoq; evertit, ut dictum.

In Aprili VVaiuvoda Aaron Turcicum propugnaculum Iehiniam, ad fluvium Tiras, obsedit: sed sine causa obsidionem solvisse dicitur: atq; ita ob varias suspiciones, & quodcum Polonis conspirasset, unà cum uxore captivus Albam Iuliam du-

Hic est: Princeps autem Transsylvanum quendam ex fidelibus ejus ministris, Stephanum nomine, cum consensu statuum VVaiuvodam fecit.

Mense Augusto, Iohannes Zamosky, Cancellarius Regni Polonia, cum magno numero Polonorum, prope Smatin, ad fluvium Pruth, ad fines Moldavia, castra habuit, captans occasiones Moldavia occupanda. Et quamvis Legatus Pontificis ex Polonia Transsylvanum, scriptis ad eum literis, securum esse iussit, licet plus quam 8000. hominum congregata essent, propterea quod solummodo ad praecludendam viam Tartaris eo missa essent: Tamen cum Sinan Bassa ingenti exercitu in VValachiam veniret, adversus Transsylvanum, & Moldavicus VVaiuvoda Stephanus Transsylvano in auxilium venisset: Poloni in Septembri in Moldaviam impressionem fecerunt, Chozym ad fluvium Niester obsederunt, quae urbs se se dedere & Polonicum praesidium recipere coacta fuit. Cancellarius autem Iassium petiit, quae metropolis & regia sedes in Moldavia fuit: ubi magnifice exceptus est: & ad rebellionem totius regionis ejus excitandam, Baronem Hermiam, sive Ieremiam Mogliam, VVaiuvodam designavit, qui fidelitatis iuramentum à populo accepit. Quod cum VVaiuvoda Stephanus cognovisset, cum exercitu suo regressus, & Polonos inopinato aggressus est, & una cum VVaiuvoda Ieremia expulit.

Erato eo tempore etiam tertius quidam, qui se Bassam sive VVaiuvodam Moldavia scribebat, nempe, Sandziachus, (Turca aut Tartarus) Tehinia ad fluvium Niester aut Tyras sita.

Hunc Sinan Bassa VVaiuvodam in Moldavia constituere voluit, nisi à Transsylvano profligatus esset.

Paulo post in Octobri Tartarorum 70000. per Podoliam Moldaviam, & VValachiam irripere voluerunt, contra quos Cancellarius, qui illis in finibus erat, sese accinxit, & suis animū addidit. Tartarus trajiciebat die 17. Octobris fluvium Niester, & mittebat ignominiosas literas ad Cancellarium, ut & Zanchiachus Tehinianus, qui se Bassam Moldaviae & VValachiae appellabat: quod nimirum Sultanus Turcicus has terras (ut litera eorum sonabant) Tartari pro fidelibus ipsorum servitio, donaverit. Die 19. Octobris, ut & die sequente, pugnatum est, & ultra 3000. Tartarorum caesa sunt: Tartarus deinde inducias petijt, & pacem perpetuam cum Polonis fecit, hac conditione, ut intra triduum ex his terris abirent & nūquam posthac Poloniam aut Moldaviā attingerent: quod Polonia Rex Cas. Maj. in Decembri literis ita nunciavit, Copiarum nimirum suarum praefectum: Moldaviam in commodum totius orbis Christiani occupasse: & Transsylvaniam conservasse, ac contra Tartaros defendisse: eo praesertim tempore, cum Transsylvania Princeps alij in locis tutandis occupatus fuerit.

Eodem hoc tempore Papa ad Regem Poloniae, propter conatum Moldaviae occupandae acres literas misit: nihilominus tamen VVaiuvoda Hieremias Moldaviam vi tenebat. Cumq; Transsylvanus Stephanū sive Kiszuvan VVaiuvodā cum 5000. virorū ad Moldaviā occupandā misisset, commissa est acris pugna, in qua Stephanus VVaiuvoda captus & Ramnizam deductus est, ubi palo transfixus dicitur.

In Julio Transsylvanus à VVaiuvoda Moldavico literas accepit, Tartaros ad 100000. esse in finibus Moldavicis, quibus ad petitionem Haani, seu regis illorum victualia Niester Albā usq; miseris: unde Tartari Constantinopolim navigare voluerunt. Cum autem id non possent, mense Augusto transitum per VValachi-

VValachiam & Transsylvaniam, à Ieremia Polonico VVaivoda petierunt, qui ipsis denegatus est.

Bessarabia. Cap. XXXIV.

Bessarabia tangit in occidente Moldaviam, cujus pars est: atq; Isther, sive Danubius sex aut septem ostiis in Pontum Euxinum in ea sese exonerat.

Territorium Polonorum usq; ad hanc Regionem se extendit. Anno 1485. Sultanus Bajazethes arcem Kiliam Moldavis ademit: arcem item Kermen, Bialogrot, sive Moncastrum, bodie à Tartaris habitatam, unde hic tractus Tartaria Bialogrodenfis dicitur.

Oppidum & Arx Thehinia, ad fluvium Niestrum sita, adhuc est in potestate Turcarum: atq; prædictus fluvius per lacum Vidova sive Ovidova: in Pontum Euxinum se exonerat, in cuius ostio est Turris lapidea, cujus Strabo meminit, Turris Neoptolemi dicta: & vicus Hermonactis.

Locus à Cosacis valde infestatur, & peregrinantibus securus non est: qui si in pradones illos non incidunt, semper tamen intersectorum cadavera ibi reperiunt.

Anno 1593. in Decembri. Moscovitici Cosacæ, numero ad 3000. urbem Niester Albam, ad pontum Euxinum sitam, in qua plurimum salis conficitur, invaserunt, & ingentem prædā, omnesq; incolas captivos abduxerunt, & urbem incenderunt. Inde, se moverunt Kilianum, quam etiam expugnaverunt diripuerunt, & everterunt. Poloni fines suas præsidio militum contra impressiones ejusmodi muniverunt.

Anno 1595. Mense Februario & seq. Regio hac ad ostium Danubij in pontum Euxinum, à Moldavis & VValachis devastata est, qui occuparunt & devastarunt urbem Niester Albam ad Pontum Euxinum sitam, & Urbē Kiliā: Castella autem

L expu-

expugnare non potuerunt: Carfilam quoque & Obrabazam in Insula sitas, & alia plura loca invaserunt.

Podolia, Cap. XXXV.

Podolia olim Roxolana dicta est, Regno Poloniae subjecta, tangit in occidente Russiam, in septentrione Littaviam, à qua fluvio VVoga, sive Hipani distinguitur: versus ortum habitant Tartari Oczacovienses: versus meridiem est Moldavia, à qua fluvio Niester, sive Tyra separatur. Est terra plana & fertilis, quam duobus aut tribus annis semel tantum conferere satis est, ut etiam sequentibus anni frumenti satis ferat.

Multum salis habet, quod ex Lacu Cutzuran conficitur, praesertim arida tempestate: & propterea perpetuum cum Tartaris bellum gerunt incola.

Multos producit generosos & egregios equos, tam feros & sylvestres, quam mansuetos: plurimum etiam mellis habet, quod in excavatis arboribus & rupibus, ab apibus congeritur.

Metropolis est Camenec, ad fluvium Semetric, natura loci inexpugnabilis, utpote inter rupes sita, adificia ejus sunt vilis, ex luto edificata. Duo ibi Episcopi, unus à Papa ordinatus, alter Religionis Gracorum. Duodecim ibi sunt templa, sed vilis structura.

Vrbs Bratislavia, in extremis Podolia finibus, ad fluvium VVogam sita, è regione Littavia, cum arce vilis structura, circiter 500. habet incolas, omnes ferè milites, qui ab incursibus Cossacarum & Tartarorum, perpetuò ipsos infestantium, strenuè se tueri sciunt. Nam cum Moldavi in perpetuis sunt excubiis, ad rivum Siliniam, & Sauram, contra Præcopiensium, Oczacoviensium, & Bialogrodensium Tartarorum quotidianas impressiones. Ad fluvium VVogam est pagus Cessenia nomine, ibi olim lapideus pons, & Balneum Vitoldi, Ducis Lithvania, fuisse dicitur.

98

Ad constituentem Rivi SXinavvoda, & fluvij VVoga, situs est pagus Codena, alias Pritolce dictus: cujus Incolæ, quamvis Russico Idiomate loquantur, Ecclesiæ tamen Romanæ ritus sequuntur. Locus natura sua est munitissimus, ab una parte aquis, ex altera altissimis montibus cinctus. Estq; hic locus, mea opinione extremus, à Christianis habitatus.

Anno 1594. Mense Maio, postquam Sultanus crebras suorum clades percepisset, Tartarorum ad 200. Millia, cum magno numero bovm, per Podoliam & Moldaviã, iter suum in Vngariã dirigere iussit. Sed à Polonis ita accepti sunt, ut ipsorum plus quàm triginta millia occubuerint, reliqui Niestra fluvio superato, per Transalpinam & superiorem Vngariã, laurinum petierunt, & ibi cum Sinan Bassa se conjunxerunt.

Quamvis autem ab eo tempore Tartarus sæpius transitum per Podoliam, ad VValachiam & Transsylvaniã invadendam petijt: hætenus tamen semper per Polonos impediti, & repres-si sunt, ut in Moldaviã pluribus legi potest.

Pars Lithvaniæ. Cap. XXXVI.

Lithvania, cujus in hac charta pars tantum conspicitur, in occidente & meridie tangit Podoliam, à qua fluvio VVoga, sive Hipani distinguitur: in ortu habet fluvium Borysthenem, Tartaria. Ab anno 1386. Polonia Regno subiecta est. cum Iagello magnus Dux Lithvania, qui postea Vladislaus dictus est, Reginam Polonia Ediegin, sive Hedvvigam in matrimonium accepit, hac conditione, ut ipse & subditi ejus Christiani fierent, & Lithvania Polonia conjungeretur. Spaciosior autem est ipsa Polonia, sed non perinde exulta ingentes habet solitudines, palustris & sylvosa est, in quibus Vri, Bisantes, Asini feri, Cervi, Vrsi, & alia fera reperiuntur, Multos item habet lacus. Lithvania exercitum 70. millium Equium armare potest, sed equulos habent parvos & debiles: panem habent atrum, cum quo multum porri comedunt.

Incola communiter sunt rudes & simplices, & à Nobilibus non aliter ac mancipia tractantur. Divitia eorum sunt pecora, pelles & fera: Cera & melle abundant: nam apes sine omni hominis ministerio, arbores in sylvis cera replent. Vinum raro apud ipsos reperitur, sed mulsum varij generis habent, quo saepe se inebriant. Indigena autem vulgares aquam bibunt.

Coluerunt olim pro Dijs, alij ignem perpetuo lucentem, alij serpentes, alij proceras & frondosas arbores. Iam autem ritus Græcorum sequuntur. Matrimonia ex levi causa dirimunt.

Urbs Kioffa, ad fluvium Borysthenem sita, fuit olim magna & potentissima urbs, quantum ex ruinis conjici potest, quæ plus quam 6. milliaria complectebatur. Hodie ea sedes est Episcopi, qui Archiepiscopum Leopoltanum in Russia, superiorem agnoscit.

Laurentius Molitor scribit, Episcopum, qui Anno 1581. ibi erat, sibi dixisse, Kioffa Smolenskiæ usq. (qui locus tum Moscovia annumerabatur, & 60. miliaribus Kioffa distat) sub terra, & sub ipso Fluvio Borysthene esse meatus tanta latitudinis, quanta alvens est fluminis, ex lapide fusili paratos. Et ad ei rei fidem faciendam, scribit se vidisse in templo integras lapideas columnæ, ex solido & fusili lapide.

Anno 1593. Cosaccarum ad 10000. invaserunt urbem Kioffam, in qua magnam exercuerunt crudelitatem

Lithuania Decem habet Palatinos, qui una cum Episcopis loca sua, in senatu regni Polonia, ipsi quoq. occupant,

Tartariæ pars. Cap. XXXVII.

Hæc Tartaria pars, quæ in hac charta conspicitur, olim Scythia sive Tartaria magnæ dicta est: atq. Tartari Bialogrodenses, Oczacomenses, Tugurienses, Crimai, Pracopenses, Ostrovenses, Nojagenses, & Circassi dicuntur. Tartari sunt animosi

mosi, audaces, & veloces cursores, ex rapto tantum viventes suntq; praterca mendaces, Bibones, Latrones, & ncantatores: lac Equinum pro prastantissimo habent. In bello militant gratis, sola sse preda Polonis magno fuerunt adjumento contra Moscovitas, & Turcis contra Christianos, Persas & Aegyptios, Podoliam, Moldaviam & Rusiã sæpius devastarūt: Arcubus tantum, sagittis & gladio utuntur. Quidam eorum sunt Mahometani: nam paucos intra annos penè omnes Tartari, qui in charta hac conspiciuntur, à Turca subjugati sunt. Multi tamen planè sunt pagani, lunamq; à conjunctione prodeuntē adorant: utuntur Polygamia: & ex parte in Europa, ex parte in Asia habitant. Nam fluvius Tanais apud illos in Mæoditem paludem effunditur, prope Bosphorum Cimmerium, qui latitudinem unius ferè miliaris habet. Ibiq; Asia ab Europa seperatur.

Tartari hi, qui intra fluvios Boristhenem & Tanaim habitant, Crimai sive Cumani dicuntur. Animosi sunt bellatores, audaces & agiles: vicinos suos parum quietos esse sinunt, sed eos, si possunt capiunt, & Turcis vendunt, Habitationes suas pro commoditate pascuæ mutant: & sub tentoriis degunt, atq; in tuguriis, pellibus animalium tectis. Omnibus temporibus invicti sunt habiti. Sedem Regalem jam ante 400. annos in urbe Cremo, in Taurica Chersoneso sita, habuerunt: ubi Reges Polonia quotannis aliquot millia aureorum, usq; ad Regem Stephanum, tributum nomine, numerare soliti fuerunt,

Cum enim in Decembri Precopensici Tartarici Chami Legati Cracoviam venissent, & tributum annuum quadraginta millium Ducatorum Hungaricorum, qui à Sigismundi Augusti morte numeratus non erat, peterent: Rex Stephanus respondit: Nolo illius Bæstia amplius esse Tributarius. His igitur Legatis domum reversis, Tartari in Podoliam impressionem fecerunt, & directionibus ac incendijs ingentia damna dederunt.

Rex autem contra ipsos misit Zamoiscum Regni Polonia Cellarium, cui frater sui filia Gisilda nupta erat, qui eos prostigavit.

Tartari hi fertilem habent terram: quoniam autem tantum ex prada & rapto vivunt, eam non excolunt: gramen in tantum crassitiem, spissitatem & altitudinem excrescit, ut plaustrum per id non facile vehere possis.

Atq; hic Laurentius Molitor meminit celebris Sepulchri Ovidij Nasonis, quod sexto circiter itinere à Boristhene (sine ulteriore situs descriptione) se vidisse ait, cum his versibus in lapide incisus.

Hic situs est Vates, quem Divi Caesaris ira
Augusti Latio cedere iussit humo.
Sæpè miser voluit patriis occumbere terris;
Sed frustra: hunc illi fata dedere locum.

Circa annum 1577. hic Chan, sive Haan Tartaricus, seu Rex Tartarorum, tres post se reliquit filios, Mahometh Chan, Adlei, & Hali Salomet: qui bellis sese invicem infestant. Anno 1580. Mahometh fœdere sibi junxit Turcam: Hali Salomet confugit ad Srephanum Regem Polonia, qui ipsum Constantinopolim misit. Hujus dissidij occasione, Turca Dominus factus est totius Tartaria, cujus incolæ antehac semper liber fuerunt populus.

Taurica Chersonesus, sive peninsula, longitudine altero tanto latitudinem suam superans, incolas habet Gazonas ditissimos: terra est fertilis frumenti & pecorum, piscibusq; abundantissima, & jam dudum magna ex parte fuit sub potestate Tartarorum. Nam Mahometh I. Anno 1475. Genuensibus Metropolitim ejus Caffam, sive Theodosiã adeimt, in eãq; Bassã collocavit.

Anno 1584. Osman Bassa, cum ex Persia per has terras rediit, partem hanc Chersonesi versus meridiem, sedẽ Perecopitarum Tartarorum occupavit, Estq; Aslaus primus Chan Tartarorum

rorum

rorum, qui Tuscani superiorem recognovit. Perecopia olim Empatoria, Pompejopolis, sive Heraclea dicta est: vile est oppidū, arcē lapideam, non tamē admodum firmam habens, sedem Chani.

Coslovica vicus arce, in qua Chan Legatum seu præfectum habet.

Mancopia intra excelsos montes sita est, non tamen planè ad mare: duas habet arces, rupibus altissimis impositas: splendida habuit Tempia. & alia adificia, Græca ratione constructa: sed quadriennio postquam à Turca occupata est, fere tota conflagravit.

Inkermenum urbs est, cum arce lapidea, altissima rupi imposita, sub qua est Templum, & magna caverna: portum habet, longitudine aliquot stadiorum.

Non procul inde abest Chersonesus, magnus vicus, qui peninsula nomen indidit: est antiquissima urbs inter omnes in ea regione sitas: quam olim amplissimam fuisse oportet, quemadmodum ruinae indicant.

Strabo hunc tractum minorem Chersonesum appellat: Urbs autem prædicta hodieq̃ altissima & firmissima habet mœnia, ex ingentibus saxis constructa, & multis turribus ornata. Aquaductum habet, per quem ultra quatuor miliaria, aqua in urbem deducitur. Propè illam Græcum est Cænobium S. Georgij, in rupe situm. Multa circa illud sunt vineta, sed inculta.

Iambolium in altissimo jacet monte. Arcem olim habuit splendidam, munitissimam, à Genuensibus adificatam, qui ibi habitabant: Hodie à paucis Græcis, Iudæis, & Turcicis incolitur.

Anno 1590, in Octobri, Nosovij sive Cosaca, qui Regi Poloniae subiecti sunt, in mare excurrerunt, intra Borysthenem & Tyram, aliquot naves diripuerunt, & Tauricam invaserunt, ibiq̃ Codon occuparunt, quem locum ego Coslo dici puto.

Prope Cassam, reliqua sunt adhuc Cænobia quadā Monachorum. Atq̃ hic habitant Tartari, nēpe Perecopienses, qui annis præteritis in Moldaviā & Iaurinū usq̃ pervenerunt.

In Mæotide palude nulla possunt ambulare magna naves, propter exiguam ejus profunditatem: Piscibus autem supra modum abundat, quos sale conditos Constantinopolim vehunt: ut & frumentum, Butyrum carnes, & alia, Ambitus hujus maris est circiter 9000. stadiorum.

In Isthmo intra Boristhemem & Pontum Euxinum, habitant Tartari Tugurij, siue Vinſi, miserrimus populus, in luteis tuguriis, arundinibus tectis habitantes, ea saltem magnitudine, ut 4. aut 5. homines capiant: Suntq; rotunda, Rhedis imposita, quas Camelis aut Bobus vehunt quoquo libuerit: æstate enim adventante campos petunt.

Sudacum urbs est à Genuensibus fundata, & ab ipsis hoc nomine appellata, tres habet arces, primam in radice, alteram in medietate, tertiam in culmine montis sitam.

Cassa, alias Teodosia dicta, urbs est maritima, munitissima & celeberrima totius hujus regionis, à Genuensibus fundata: portum habet pulcherrimum.

Duo sunt in ea Catholica, & duo Armenica templa: magnaq; ibidem commercia, propter vicinitatem Constantinopolis, quo vento secundo intra biduum facile est pertingere.

Cercum oppidum est exiguum, cum arce diruta, ad Bosphorum situm, & Tartarico Chan subiectum: è regione in Asia, munitissima arx Tamanum sita est. Cremum urbs est, magnam & muratam arcem habens, in qua Tartari, Crimenses dicti, habitant: In ea Chan monetariam officinam, & Gynecaum suum habet, arctissime custoditum.

Bacasarium urbs est intra duos montes, ad fluvium sita: domum habet muratam, in qua Chan interdum habitat.

Pontus Euxinus. Cap. XXXVIII.

Mare hoc olim Pontus Euxinus siue Axenus, hodie autem

tem Italis Mare Maggiore, Græcis *μικροῦ καὶ μεγάλου*, Germanis mare nigrum dictum: terminatur in ortu regno Colchidis, & parte Armenia: in meridie verò Asia minore, sive Anàtolia: in occidente habet Constantinopolim, & Valachiam: in septentrione Mæotidem paludem.

Pontus autem dicitur à Ponto Rege, qui olim in minore Asia regnavit. Ἀΐεν *Q* autem, hoc est, inhospitalis, à Plinio dicitur, à procellositate, qua semper aestuat: sive ut Strabo. vulg. lib. 7. Cosmo. quòd accolæ hujus maris olim tam inhospitales & feri fuerint, ut hospites & peregrinos ad sese venientes, obtruncarint, & devorarint, atq; ex craniis ipsorum pocula confecerint. Illis autem feris hominibus., ab Ionico populo & Græcis, pulsus, & exterminatus, ait *Εὐγενος*, hoc est, hospitem esse appellatum.

Balena, qua Prophetam Ionam in mari mediterraneo prope Ioppen deglutivit, in hoc Ponto Euxino regurgitavit, & terra reddidit, teste Iosepho.

Aqua hujus maris propemodum dulcis est, propterea, quod tam multa & magna flumina, præcipue Mæotis palus in eam se exonerant, ubi etiam multò dulcius est quàm Constantinopoli. Admodum est piscosum: cujus rei causa esse putatur, quod nulla in eo sint Balena aut alij pisces magni, qui parvos devorare solent. Magna est copia cera & mellis circa hoc mare, quod apes non tantum in cavis arboribus, verum etiam in rupibus conficiunt.

Pars Asiæ minoris. Cap. XXXIX.

Asia minor, à Turcis Anatolia dicta, cujus hic exigua portio conspicitur; in occidente Constantinopolim, in septentrione Pontum Euxinum habet. Turcæ ante 300. annos hanc terram occuparunt, cum Ertucul Othomannipater, in has terras (in quibus anno Christi 1289. mortuus est) cum 400 familiis ab uphrate venit, & hic sedem suam fixit. M Otho-

Othomannus hic, primus Sultanus Turcicus, & filius ejus Orchanes, subinde Christianos in minore Asia invaserunt, diripuerunt, ac terras ipsorum occuparunt, eorum uxores & liberos captivos abduxerunt: ac licet aliquoties illi ab injusta hac visese defendere tentaverint, tamē semper à Turcū victi sunt.

Anno 1327. expugnavit Bursam metropolim totius regionis.

Circa annum 1350. Turcaprimam impressionem fecerunt ex hac Asia minore in Europam, ad fauces, seu angustiam maris prope Callipolim.

Mare Constantinopolitanum angustissimum est, intra Neocastrum, quod in Europa, & arcem Chisar, qua in Asia sita est: atq; in latitudine tantum habet quatuor stadia, sive dimidium miliare Italicum, & Bosphorus Thracicus dicitur, quod Bos ibi tranare possit. Darius Persarum Rex Asiam & Europam olim hic ponte conjunxit. Triginta autem commodos portus habet, partim in Asia, partim in Europa. Sed in longitudine habet 120. stadia, & nominatur Mare de Marmore, sive Propontus. Deinde terra iterum in tantam angustiam ex utraq; parte se claudit, ut septem tantum stadia sint ex Europa in Asiam: qui locus olim dictus est Hellespontus, hodie autem ab Italis dicitur, Stretto di Calliopoli, seu angustia Calliopolitana. Xerxes olim hic ponte stravit mare, & exercitum 1700. millium traduxit.

Temporibus Imperatoris Constantini Copronymi, Anno 762. in Febuario, Bosphorus hic ita congelavit, & glacie concrevit, ut plaustrà frumento onerata, ex Europa in Asiam, & illinc in Europam, supra glaciem traducta sint: & ab urbe Constantinopoli usq; ad ostia Danubij ambulare per mare tutum fuerit. Glacies enim quibusdam in locis crassitudine XV. Cubitorum erat: quam postea nix tegebat 20. Cubitos alta. Anno 1571. Bosphorus etiam plane concrevit frigore.

Ab hoc Bosphoro usq; ad fluvium Panthenium habitant

rant olim Bithyni, qui populus fuit Thracia bellicosissimus inter omnes Asia populos, ut Xenophon scribit: qui Græcos sæpè graviter afflixit. Stephanium portus est commodissimus.

Iter Vienna Constantinopolim usq̃.

Cap. XL.

Anno 1584. die 30. Augusti, strenuus ac nobilis vir, Iohannes Leuenclavius, Generosus Baro, Dominus Henricus Liechtenstenius. Legati Imperatoria Majestatis, &c. Vienna Constantinopolim iter ingressi sunt, munera consuecta Sultano Turcico oblaturi. Primi diei iter fuit Fischmundam: secundi Komara, locum bene munitum, ad angulum orientalem Insula Schutt, in septentrione habens fluvium Vvogam, in meridie Danubium. Terti diei iter fuit Strigonium Archiepiscopalem sedem. Urbs ad Danubium sita est, sed Arx, in qua est Cathedralis Ecclesia S. Adelberti, in nuda rupe jacet, fontem tamen habet, cujus aqua singulari artificio vi, Danubij in eam altitudinem tollitur. Maros vicus est è regione Viſzegradi, in Dominio Domini Emerici Fargatſ: Incola Christiani quidem sunt, sed aliquando Turcis simul & Vngaris tributarij.

Quarti diei iter, Budam: qua in monte sita est, cum arce, tota ex lapide structa. In ea urbe multi sunt Christiani, qui peculiare suum habent templum. Ragusi & Itali Chorum templi possident, & ritus Romanos sequuntur: reliqua & majore parte utuntur Vngari, qui re, ormata sunt Religionis: & scholam quoq̃ habent. Locus ipse calidis aquis abundat, & pontem navalem habet trans Danubium 63. navibus constantem, ut Iohannes Bave Noribergensis meminit, qui Anno sequente 1585. cum Legato Casarea Majestatis hoc iter confecit. VVernbertus scribit, nullum esse locum in toto orbe Christiano, cum regione hac circa Budam comparandum. Tractus hic, maximè Siscambriam sive Budam veterem versus, plenus est vinetis: Vinu autè proveniēs sulphur redolet, propter aquas calidas.

Quinti Diei iter fuit Rachzkeuv, cujus loci incola homagium Turca præstiterunt.

Sexti, Paxum vicum, itidem à Rusticis, Turcis homagio obstrictis, habitatum.

Septimi, Talnam, vicum elegantem, qui ultimus est locus ejusmodi subditorum, qui solo homagio Turcis obstricti sunt. Hic multi sunt Christiani, peculiare templum, & concionatorem reformatæ Religionis habentes. Hoc in loco, naves in biduum sequens, victualibus & aliis necessariis instructa sunt, quoniam sequentibus locis talia vix reperiuntur.

Octavi, diei iter fuit ad arcem Erdeund in monte sitam, ubi Travius fluvius Danubio miscetur.

Noni, Valkovvarum, vicum & arcem in colle sitam: hic fluvius Valpo in Danubium se exonerat, qui longissimo ponte stratus est.

Illo oppidum est elegans in colle, arcem habet, & pagum vicinum: quin & olim Cænobium habuit. Hic multa sunt mole navales.

X. Diei iter Schervvichum: Vicus est cum arce. Petrovvaradina Arx est montana, juxta quam est vicus in colle: tractus est valde amœnus. Carlovvitz vicus est magnus, cum arce, ut Iohannes Bave habet: ibiq; generosa proveniunt vina. Incola majore ex parte sunt Christiani.

Salankemenum: arx est & oppidum muro cinctum: & regione fluvius Tibiscus Danubio miscetur, juxta arcem Titul.

In angulo confluentis Danubij & Savi, sita est arx Semlin, de qua Bave meminit, quod à Turca expugnari nō potuerit.

XI. Belgradum, sive Albam Gracam: Vrbs est mediocris amplitudinis, cum castello in colle sito, ut & aliqua portio urbis: ex una parte alluitur Danubio, ex altera Savo, qui in Carviola oritur. Domum hæc urbs habet egregie adificatam, &
com

commerciis dicatam, in qua sunt amplissima laquearia, negotiatorum taberna: totaq; plumbo tecta est, ut & Arx, & Mosquea, sive templa Turcica. Multos hac regio alit Bubalos.

Atq; haecenus per dies hos undecim Danubio vecti sunt: reliquum autem via (quod & referente Bave audiui) Rhedis 15. & uno plauastro onerario, terrestri itinere confectum est.

Primo die attigerunt Bulcovvarum minorem, ubi primā Caravasaram (domus sunt ampla seu diversoria, pro hospitibus adificata) invenerunt, & in ea pernoctarunt. Bave in suo itinerario manu scripto, meminit loci dicti Hasseluck, duobus miliaribus infra Belgradum siti, & deinde fluvij Iaseniczi. Regionis hujus nomen est Servia sive Mysia superior: Terra est bono sub caelo sita, dummodo excoleretur: nam tam deserta est, ut interdum intra 5. aut 6. miliaria hominem non videas, nisi juxta Caravasaras: qua tamen stabulis nostris vix sunt comparanda. Pro centum tamen & pluribus equis adificata sunt.

Secundi diei iter fuit Bulcovvarum, quem locum aut Sebaraddici, aut non longe inde situm esse oportet.

Tertij, VVadaschinum usq;.

Quarti, Iagodnam: vicus est egregius, sive potius oppidū apertum, aliquot habens diversoria ex lapide structa, & duas pulchras Mosqueas, plumbo tectas: ante quas fontes sunt mundi & limpidi, in quibus Turca lavant, Templa sua ingressuri. Balneum quoq; habet marmoreum. Bave monet, se hic horologium publicum iētibus horas distinguens, in parva eaq; lignea turricula vidisse: cum in tota Servia, Bulgaria, Thracia nullum praeterea viderit: siquidem Turca is non utuntur.

V. Diei iter fuit Barakinum: vilis est pagus, diversorium tamen habens ex lapide structum & plumbo tectum. In hac vicinia, uno circiter miliari infra Iagodnam, trajiciendus est

fluvius Moravus, quem Germani Morbacum nominant: qui Serviam à Bulgaria distinguit. hic magna abundantia crescit Oryza, quam mense Novembri demum metunt.

Sextidiei iter fuit usq; ad Caravasariam Hassan Bassa, qui locus non procul à Gurgusa ut absit, necesse est.

VII. Diei iter Nissam. Vrbs hac olim Nessus, aut Nissus dicta est. Urbem antiquam, amplam & celebrem fuisse oportet, quantum ex ruderibus mœniorum, arcuum, & propugnaculorum conjicere licet: Sed à Turcis hodie misere devastata jacet. Eam alluit fluvius Nissa, sive Nissana. Locus est satis amœnus.

VIII. Diei iter fuit Curitschemam, ut Leuvenclavius vocat, sed rectius Clisuritscha appellatur, sive Clisura, ut Bave nominat. Hic ut Leuvenclavius monet, mediocris altitudinis montes superandi sunt. Incolæ hujus loci majore ex parte sunt Christiani (ut in plerisq; pagis Bulgaricis) homines viles & pauperes, tenui victu contenti, & Turcis decimum liberorum dare coguntur.

IX. Diei iter fuit Piroto: Germanico nomine Gotstein dictum: oppidum sive vicus est in amœna planitie: quam antequam attingas, montes quidam, & rupes superanda sunt, & ingens vallum. Vno miliari à Piroto Trophaum conspicitur, in honorem Marci Antonini Imperatoris positum, cum isto in loco Gothos profligasset, ante annos circiter 1400.

X. Diei iter Dragomanlium: quæ sine dubio Dragona est, vilis pagus, in quo nullum erat vinum.

XI. diei iter fuit Sophiam: Emporium est celebre ejus regionis, nulla tamen habet mœnia, nec plateæ lapide strata sunt: loco tamen amœno & venusto sita. Multi in ea habitant Iudæi, qui Synagogam habent.

XII. Diei iter fuit Elliklissam: vilis est pagus: à Christianis majori ex parte habitatus. Prope illum locum superandi sunt in itinere altissimi montes.

XIII. Diei iter Gelderbenā usq̃, aliās Capderpend dictio. Vilis est pagus, à Christianis inhabitatus. Hic transeundus est mons altissimus, à veteribus Rhodope dictus, ex quo fluvius Hebrus oritur. Non procul abest etiam mons Hamus, uterq̃ ex Ovidio & Virgilio notus.

Inter illos montes sunt fauces longissimæ, in quib. olim arx munitissima, aut urbs sita fuit, cujus rudera quedam & reliqua murorum sunt indicia. In faucib. illis ultimus Despota Bulgaria, Marcus Carlovvizus (de quo, & rebus ejus fortiter gestis, incolæ ejus regionis carmen quoddam hereditarium in lingua Sclavonica hodieq̃ canere solent) diu adversus Turcicam potētiā sese sustentavit. Atq̃ hic finis est Bulgariae & initiū Thraciæ.

XIV. Diei iter fuit Tatarbasar, quod oppidum est.

XV. Philippopolim; urbs est ampla, in spatiosa planitie sita, & alluitur fluvio Hebro; qui ab indigenis Mariça dicitur.

XVI. Cagialim: vilis est pagus, à Christianis habitatus.

XVII. Harmandlim, sive Harmandum ad fluvium Hebrum. Hic nonnihil est periculi à Martelosis, & prædonibus.

XVIII. Diei iter ad Caravasarajam Mustaffa Bassæ, Tg jupri (ego Copri legendum puto) vicus est egregius ad Hebrum fluvium, supra quem pons est lapideus 404. passus in longitudine habens.

XIX. Adrianopolim, qua in hoc toto itinere, excepta Constantinopoli, amplissima & præcipua urbs est: à mercatoribus, & omnis generis opificibus habita. Eam alluit fluvius Hebrus, qui lapideo ponte stratus est: Mœnis antiquis, Turribus & propugnaculis cincta, & munita est: Domum mercalem habet pacem: in qua omnis generis ad vitam necessaria merces reperiuntur. Duas habet Mosqueas pulcherrimas.

XX. Diei iter fuit Hapsalam: Vicus est, templum habens pulcherrimum, & diversorium quoq̃, satis commodum: & hospitale, in quo peregrinantibus victus gratis datur.

XXI. Esbabam vicum,

XXII.

XXII. Burgaschum sive Búrgos, vicus est, habens Mos-
queam, pontem lapideum & Caravasarajam. Via quoq^{ue} ab
hoc vico Constantinopolim versus, per dimidium miliare lapi-
de strata est.

XXIII. Iter ad oppidum Tzuruli, sive Chiorch: atq^{ue} hinc
mare Constantinopolitanum videri potest.

XXIV. Silybriam: urbs est in littore maris sita, & mœ-
nis cincta. Inde Pontem grandem pervenitur, oppidum etiam
maritimum, prope quod, supra sinum quendam maris, medio-
cris latitudinis, est pons lapideus egregius.

XXV. Iter fuit ad oppidum Ponto Piccoli: oppidum par-
vum est in littore maris; ipsum quoq^{ue} sinum habet maris, &
supra illum pontem lapideum. Atq^{ue} hinc reliquum itineris, in
littore maris Constantinopolim usq^{ue} conficitur.

Et ita II. dierum itineribus Danubio, & XXV. terrâ
Constantinopolim pervenitur.

F I N I S.

Biblioteka Śląska

227271

I

CIMELIA